

Incel väkivaltaisen ekstremismin ideologiana

Kirjallisuuskatsaus ja teemahaastattelu

Anni Somero

6/2022

TIIVISTELMÄ

Anni Somero: Incel väkivaltaisen ekstremismin ideologiana

Opinnäytetyön muoto: Tutkimuksellinen

Julkisuusaste: Julkinen

Ohjaaja: Sanna Luoma, Päivi Salminen

Tutkinto: Poliisi (AMK)

Internetin keskustelualustoilla vaikuttaa vastentahtoisessa selibaatissa elävien yhteisö, johon viitataan käsitteellä incel (lyhenne sanoista *involuntary celibate*). Incelit ovat miehiä, jotka tuntevat jääneensä epäoikeudenmukaisesti paitsi seksuaalisista kokemuksista naisten torjunnan ja yhteiskunnallisen statushierarkian vuoksi. Viime vuosina incel on manifestoitunut väkivallan tekoina, jotka ovat vaatineet useita kuolonuhreja.

Suomenkielistä tutkimusta aiheesta on tehty vain vähän, joten tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tehdä aihetta tutuksi. Tutkimuksen polttopisteenä ovat inceliin linkittyvä sosiaalinen identiteetti ja sen yhteys väkivaltaiseen radikalisoitumiseen. Teoreettisena pohjana toimii sosiaalisen identiteetin lähestymistapa ja radikalisoitumista koskevat teoriat. Näiden lisäksi haluttiin myös tarkastella aihetta poliisin näkökulmasta.

Tutkimus toteutettiin käyttämällä kirjallisuuskatsausta ja teemahaastattelua. Kirjallisuuskatsauksella pyrittiin löytämään vastauksia kysymyksiin siitä, millaisen sosiaalisen identiteetin incel-yhteisön jäsenet jakavat ja kuinka tämä identiteetti voi motivoida väkivaltaisiin tekoihin. Kirjallisuuskatsausta täydentäviä käytäntölähtöisempiä näkemyksiä tavoiteltiin Helsingin poliisilaitoksella työskentelevän vanhemman konstaapelin teemahaastattelulla.

Tutkimuksessa todettiin, että vaikka incel-ideologiassa on huolestuttavia piirteitä, vain pieni osa inceliksi identifioituvista ryhtyy väkivaltaisiin tekoihin. Näkemykset siitä, onko tarkoituksenmukaista puhua incelistä väkivaltaisena ekstremisminä, ovat ristiriitaiset. Poliisiorganisaatiossa incel tunnetaan huonosti, joten lisätutkimukselle on tarvetta.

Sivumäärä: 41 + 1

Tarkastuskuukausi ja vuosi: kesäkuu 2022

Avainsanat: Incel, sosiaalinen identiteetti, väkivaltainen ekstremismi, ideologia, yhteisö, radikalisoituminen

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
1.1 Tutkimuksen tausta ja tavoitteet	1
1.2 Tutkimuskysymykset ja rajaus	2
2 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	3
2.1 Kvalitatiivinen tutkimusote	3
2.2 Tutkimusmenetelmät	4
2.2.1 Kirjallisuuskatsaus	5
2.2.2 Teemahaastattelu	5
2.2.3 Aineiston analyysi	7
3 TEOREETTINEN VIITEKEHYS	8
3.1 Sosiaalinen identiteetti.....	8
3.2 Ideologia ja yhteisö.....	10
3.3 Väkivaltainen ekstremismi	11
3.4 Radikalisoitumisprosessi	12
4 INCEL SOSIAALISENA IDENTITEETTINÄ JA IDEOLOGIAANA	13
4.1 Incel-verkkoyhteisö.....	13
4.2 Incel-mentaliteetti van Bruntin ja Taylorin mukaan.....	14
4.3 Sosiaalisen identiteetin prosessit incel-kontekstissa	15
4.3.1 Sisäryhmän suosiminen	15
4.3.2 Sosiaalinen etäisyys	17
4.3.3 Ulkoryhmän homogeenisyys	18
4.3.4 Stereotypiat.....	19
5 INCEL-IDEOLOGIA VÄKIVALTAISEN EKSTREMISMIN MOTIIVINA	21
5.1 N3-radikalisoitumismalli.....	21
5.1.1 Need – motivaatio	22
5.1.2 Narrative – keinot.....	24
5.1.3 Network – oikeutus	26
5.2 Ekstremitinen incel-puhe avoimilla suomalaisilla verkkoalustoilla.....	28

5.3 Ongelmallinen yhteisö vai oirehtivat yksilöt?	29
5.4 Väkivaltaista ekstremismia?	30
6 INCEL SUOMALAISEN POLIISIN SILMIN	32
6.1 Incel – potentiaalinen uhkakuva?.....	32
6.2 Tunnistetaanko incel poliisiorganisaatiossa	33
6.3 Lainsäädännöllinen näkökulma.....	33
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	34
8 LOPPUSANAT	36
8.1 Tutkimuksen arviointia	36
8.2 Uusia tutkimusaiheita	37
LÄHTEET	39
LIITE 1	42

1 JOHDANTO

Johdannossa käydään läpi tutkimuksen tausta ja määritellään tavoitteet sekä perustellaan lukijalle, miksi tähän tutkimukseen on ryhdytty. Lukijalle esitellään ne tutkimuskysymykset, joihin tällä opinnäytetyöllä pyritään löytämään vastaus. Lisäksi selkiytetään aiheen rajausta eli kerrotaan, mitä tutkimuksellisia näkökulmia jätetään tarkastelun ulkopuolelle.

1.1 Tutkimuksen tausta ja tavoitteet

"Humanity... All of my suffering on this world has been at the hands of humanity, particularly women. It has made me realize just how brutal and twisted humanity is as a species. All I ever wanted was to fit in and live a happy life amongst humanity, but I was cast out and rejected, forced to endure an existence of loneliness and insignificance, all because the females of the human species were incapable of seeing the value in me." Näin alkaa Elliot Rodgerin (2014) 141 sivua pitkä manifesti, jossa hän käy läpi elämäänsä, mielenterveysongelmiaan ja tuntemaansa pettymystä seksuaalisesta kokemattomuudestaan. Lähetettyään manifestinsa parillekymmenelle ihmiselle 22-vuotias Rodger haavoitti neljätoista sekä tappoi kuusi ihmistä ja itsensä Kalifornian Isla Vistassa toukokuussa 2014 (Labba 2020). Huhtikuussa 2018 Torontossa Alek Minassian ajoi pakettiauton väkijoukkoon tappaen kymmenen ihmistä. Ennen iskua hänen Facebook-tilillään oli julkaistu päivitys, jossa tehtiin kunniata Elliot Rodgerille ja julistettiin incel-kapina alkaneeksi. (Olheiser 2018.)

Incel (lyhenne sanoista *involuntary celibate*, vastentahtoinen selibaatti) viittaa misogyyniseen eli voimakkaan naisvastaiseen ideologiaan, joka leviää erityisesti niin sanotussa manosfäärissä, eli antifeminististen sosiaalisen median alustojen välityksellä (Labba 2020). Nimensä ideologia on lainannut kanadalaisen yliopisto-opiskelijan vuonna 1997 perustamalta Alana's Involuntary Celibacy Project -nimiseltä sivustolta, jonka tarkoituksena oli tarjota vertaistukea miehille ja naisille, jotka kokivat ongelmia parisuhteen muodostamisessa. Myöhemmin yhteisö on kehittynyt misogyyniseksi. (Malkki, Sallamaa, Saarinen & Eerola 2021, 50.) Incel viittaa paitsi pääosin Internetissä toimivaan yhteisöön, myös sen jäseniin, joka määrittää itsensä tahdonvastaisen selibaatin kautta. Tahdonvastaisen selibaatin syynä incelit kokevat olevan sosiaalisen liberalismiin, feminismiin ja seksuaalisesti aktiiviset miehet, jotka riistävät heiltä mahdollisuuden päästä seksuaaliseen kontaktiin naisen kanssa (Scapatura & Boyle 2020).

Vaikka incel terminä esiintyi jo 1990-luvulla, ilmiö sellaisena, kuin sitä tässä opinnäytetyössä tarkastellaan, on varsin tuore (Salojärvi, Rantanen, Nieminen, Juote & Hanhela 2020). Etenkin suomenkielistä tutkimusta aiheesta on tehty vain vähän; esimerkiksi Munukka ja Simo (2020) ovat opinnäytetyössään lähestyneet incel-ilmiötä miesten seksuaali- ja lisääntymisterveyden näkökulmasta, kun

taas Katri-Maaria Kyllönen (2020) on pro gradu -tutkielmassaan tarkastellut vihan oikeutusta Incels.co-palstan keskusteluissa. Poliisiperspektiivistä aihe on kuitenkin vielä kartoittamaton.

Incelillä on yhtymäkohtia muun muassa vihapuheeseen, radikalisoitumiseen ja naisvihaan. Ilmiön tunnistaminen poliisissa edistäisi siihen puuttumista ja ennaltaehkäisyä. Poliisitoiminnan näkökulmasta incel-ideologia on kiinnostava ja ajankohtainen, sillä viime vuosina se on manifestoitunut useampana väkivallantekona. Tutkimusaiheen ajankohtaisuutta korostaa esimerkiksi Plymouthissa 12.8.2021 tapahtunut ampumavälikohtaus, jossa 22-vuotias mies ampui itsensä ja viisi ihmistä. Ennen tekoa ampuja oli Youtube-videolla kertonut identifioituvansa inceliksi. Poliisi oli vastikään palauttanut miehen aseluvan, mikä herätti kriittistä keskustelua (Aholainen 2021.) Valitussa aiheessa opinnäytetyön tekijää houkutteleekin tietynlainen uutuudenviehätys ja mahdollisuus tuottaa uutta tietoa. Väkivaltaisen ekstremismin torjunta myös on tärkeäksi ja kiinnostavaksi koettu aihealue, joka tuntui luontevalta tarkastelunäkökulmalta.

Tämän tutkimuksellisen opinnäytetyön tavoitteena onkin paitsi tarkastella inceliä ilmiönä väkivaltaisen ekstremismin viitekehuksesta, myös kartoittaa ilmiön tunnistettavuutta poliisissa ja poliisin keinoja siihen puuttumiseen. On kuitenkin syytä painottaa, että kaikki inceliksi identifioituvat eivät suinkaan hyväksy väkivaltaa ratkaisuna vääryyden kokemuksiinsa. Mikä ideologiassa sitten johtaa jotkut yhteisön jäsenet väkivaltaan?

1.2 Tutkimuskysymykset ja rajaus

Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan inceliä yhteisötason ilmiönä, joka syntyy ja elää ihmisten keskinäisen vuorovaikutuksesta. Vuorovaikutuksen myötä ideologia ja identiteetti muokkaavat toinen toistaan. Tavoitteena on lisätä ymmärrystä incel-identiteetin ja väkivaltaisen ekstremismin rajapinoista aikaisemman tutkimuksen perusteella sekä tarkastella ilmiön näyttäytyvyyttä poliisinäkökulmasta.

Opinnäytetyön tutkimuksellisen ytimen muodostavat seuraavat kysymykset ja niihin liittyvät apukysymykset:

- Millainen sosiaalinen identiteetti incel-ideologiaan linkittyy?
 - Mitä tarkoitetaan sosiaalisella identiteetillä?
 - Mitä tarkoitetaan incel-ideologialla?
- Mikä incel-ideologiassa motivoi väkivaltaisiin tekoihin?
 - Mitä tarkoitetaan väkivaltaisella ekstremismillä?
 - Kuinka ideologia toimii liikuttavana voimana?
- Millaisena ilmiönä incel näyttäytyy suomalaisessa poliisikontekstissa?
 - Onko incel suomalaista yhteiskuntarauhaa uhkaava ilmiö?

- Tunnistetaanko incel poliisitoiminnassa?

Opinnäytetyössä pyritään siis kartoittamaan, kuinka sosiaaliseen identiteettiin liittyvät mekanismit radikalisoivat osan jäsenistään ja johtavat näitä toteuttamaan väkivaltaisia tekoja. Teoreettisena viitekehysenä käytetään sosiaalisen identiteetin lähestymistapaa ja väkivaltaiseen ekstremismiin johtavia kehityspolkuja. Tämän jälkeen tarkastellaan väkivaltaa incel-ideologian ilmentymänä poliisiorganisaation näkökulmasta. Valmiin opinnäytetyön on tarkoitus esittää yksi ilmiön ymmärtämiseen tähtäävä tulkinta, joka muodostuu sosiaalisen identiteetin lähestymistavan ja erilaisten radikalisoitumiseen johtavien mekanismien vuoropuhelusta.

Opinnäytetyön ulkopuolelle rajautuvat muun muassa muut väkivaltaisen ekstremismin muodot, kuten kouluampumiset ja terrorismi. Myöskään muita misogyyneisiä yhteisöjä ei ole tarkoitus tarkastella, eikä naisten vastaavia miesvihamielisiä yhteisöjä. Cotteen (2021) mukaan incel on heteronormatiivinen termi: incelit ovat yksinomaan miehiä, ja incelin ideologia on naisvastainen. Myös Labbaf (2020) kirjoittaa, kuinka incel-keskustelualueilta pyritään hiljentämään niin sanotut femcelit eli inceleiksi identifioituvat naiset ja gaycelit eli seksuaalivähemmistöihin kuuluvat incelit. Näistä syistä tutkimuksessa keskitytään incel-miehiin, joiden parissa ekstremistinen ajattelu on tyypillisempää. Tutkimuksen painopiste on incel-ideologiaan samaistuvien miesten sosiaalisessa identiteetissä, joten yksilöllisiä persoonallisuuspiirteitä tai incel-miesten muita ryhmäjäsenyyksiä ei tulla käsittelemään. Poliisinäkökulmasta tarkoituksena on pohtia ilmiön yleisyyttä ja tunnistettavuutta, mutta myös väkivallan ennaltaehkäisemistä sivutaan. Opinnäytetyön pyrkimyksenä ei kuitenkaan ole tarjota ennalta estämisen työkaluja.

2 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tässä luvussa kuvataan opinnäytetyön tutkimuksellisia lähtökohtia eli sitä, kuinka se sijoittuu tieteellisen tutkimuksen kentälle. Tarkastelun keskiössä on myös esitellä tiedonhankintaan käytetyt menetelmät sekä perustella, miksi näihin on päädytty. Tällä opinnäytetyöllä pyritään tuottamaan uutta tietoa tutkimusaineistoon nojautuen. Se on näin ollen tyypiltään tutkimuksellinen, toisin kuin käytännönläheisyyteen ja mahdollisesti oheisproduktin tuottamiseen pyrkivä toiminnallinen opinnäytetyö.

2.1 Kvalitatiivinen tutkimusote

Tutkimuskontekstissa jako kvalitatiiviseen ja kvantitatiiviseen tutkimusotteeseen on pitkään ollut valitseva traditio. Jaon voidaan nähdä pohjautuvan ihmistieteellisen ja luonnontieteellisen tutkimuksen vastakkainasetteluun. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 72.) Kvalitatiivisen ja kvantitatiivisen tutkimusotteen tiukkaa dikotomiaa on kuitenkin viime vuosina alettu kyseenalaistaa, ja tutkimusotteiden toisiaan tukevia piirteitä on alettu korostaa (Hirsjärvi & Hurme 2010, 22, 26). On myös syytä huomioida, etteivät

laadullinen ja määrällinen tutkimus aina esiinny niin sanotusti eheinä kokonaisuuksina, vaan tutkimuksessa voidaan myös yhdistellä tutkimusotteita synergiaetujen saavuttamiseksi. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 73.) Toisaalta jokaiseen tutkimukseen ei ole tarkoituksenmukaista väkisin yhdistää kumpaankin, vaan esimerkiksi tutkimuksen rajaus ja aiottu laajuus voi puoltaa vain toisen tutkimusotteen käyttämistä (Hirsjärvi & Hurme 2010, 33).

Tässä opinnäytetyössä aiheesta tavoitellaan kvalitatiivista tutkimusotetta. Tähän ratkaisuun ohjasi pääasiassa aineiston laatu, jota on epämieliekästä lähestyä kvantitatiivisella otteella. Myöskin tutkimuksen tavoite, kokonaiskäsityksen luominen, on yhdensuuntainen kvalitatiivisen tutkimuksen päämäärien kanssa. Hirsjärvi ja Hurme (2010, 22) viittaavat näkemykseen, että kvalitatiivinen tutkimus pyrkii kontekstuaalisuuteen, tulkintaan ja toimijoiden näkökulman ymmärtämiseen. Hirsjärvi ja Hurme (2010, 23) jatkavat, että kvalitatiivinen strategia ilmentyy tutkimuskohteen ja tutkijan keskinäisenä vuorovaikutuksena. Näin on myös tässä opinnäytetyössä, erityisesti tutkimushaastattelun osalta. Kvalitatiivinen tutkimusote ilmenee muun muassa tutkimusaineistoa analysoitaessa.

2.2 Tutkimusmenetelmät

Tutkimusmenetelmä koostuu Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2009, 183) mukaan havaintojen keräämisen käytännöistä. Havaitsemistapahtuman lisäksi menetelmä kattaa havaintojen kriittisen punninnan ja analysoinnin. Tässä osiossa eritellään siis niitä menetelmävalintoja, joilla tässä opinnäytetyössä on käytetty aineiston keräämiseen ja analysointiin. Valitut menetelmät pyritään perustelemaan, jotta lukija ymmärtää, miksi näihin on päädytty. Aineiston keruu- ja analyysimetodit selittävät Tuomen ja Sarajärven (2018, 17–18) mukaan tutkimuksessa saatuja tuloksia. Ne muodostavat siis eräänlaisen viitekehysten, jonka kautta tutkimuksen toteutusta on mahdollista arvioida.

Metodologia puolestaan tarkastelee Tuomen ja Sarajärven (2018, 18) mukaan sitä, ovatko käytetyt menetelmät järkeviä. Tässä opinnäytetyössä aineistonkeruumenetelmiksi on valittu tutkimushaastattelu ja tekstianalyysi, jotka Metsämuurosen (2001, 14) mukaan kuuluvat kvalitatiivisen metodologian keskeisimpiin tutkimusmetodeihin; tekstianalyysi on toteutettu kirjallisuuskatsauksena, kun taas haastattelu on tyypiltään teemahaastattelu.

Valitsemalla kaksi tiedonhankintamenetelmää saavutetaan etu, jota kutsutaan perusteettoman varmuuden vähentämiseksi (Hirsjärvi & Hurme 2010, 39): vain yhtä menetelmää käyttämällä saatua aineistoa tulkitsemalla saatetaan päätyä loogisilta vaikuttaviin tuloksiin, jotka kuitenkin antavat todellisuudesta liian yksioikoisen kuvan. Lisäksi kahden menetelmän käyttö mahdollistaa kansainvälisesti tuotetun tutkimustiedon täydentämisen Suomen poliisiorganisaation edustajan näkemyksillä.

2.2.1 Kirjallisuuskatsaus

Kirjallisuuskatsaus on Salmisen (2011, 1) mukaan metodi, jossa tutkitaan tehtyä tutkimusta. Näin ollen se on luonteva menetelmävalinta opinnäytetyölle, joka tähtää koostavan kokonaisnäkemyksen tuottamiseen. Tässä opinnäytetyössä kirjallisuuskatsaus on tyypiltään kuvaileva, jota Salminen (2011, 6) luonnehtii tarkoista säännöistä vapaaksi yleiskatsaukseksi.

Tässä opinnäytetyössä kirjallisuuskatsauksen tavoitteena oli koota yhteen tutkimukselliseen tietoon perustuvia näkemyksiä, joten aineistoksi valittiin vertaisarvioituja ja tieteellisissä julkaisuissa ilmestyneitä artikkeleita. Huolellisella valikoinnilla haluttiin varmistaa, että opinnäytetyössä käytetty tieto on mahdollisimman luotettavaa ja kestää kriittisen arvioinnin. Artikkelit on etsitty vuonna 2021 hakusanalla "incel" Helsingin yliopiston Helka-artikkelitietokannasta sekä muun muassa yhteiskuntatieteiden ja kriminologian tieteellisiä julkaisuita kattavasta Sage Premium -palvelusta. Kyseset tietokannat valittiin kattavuutensa ja käytettävyytensä vuoksi; ne olivat opinnäytetyön tekijän tavoitettavissa ja niissä hakua oli mahdollista rajata vertaisarvioituihin artikkeleihin.

Artikkelien hakutulokset rajattiin vuonna 2014 ja sen jälkeen julkaistuihin suomen- ja englanninkielisiin artikkeleihin. Viime vuosina incel-ilmiöstä on julkaistu useita tutkimuksia aiheen saatua julkista näkyvyyttä Elliot Rodgerin ja Alek Minassianin suorittamien iskujen myötä. Hakutuloksista opinnäytetyöhön valittiin ne artikkelit, jotka vaikuttivat tiivistelmää silmäilemällä relevanteilta valittuun näkökulmaan peilaten. Artikkelien lisäksi opinnäytetyössä on hyödynnetty incel-ilmiötä käsittelevää ajantasaista ja tieteellisen tarkastelun kestäväää painokirjallisuutta. Näin kirjallisuuskatsauksesta on pyritty muodostamaan koherentti kokonaisuus.

Tehdyn kirjallisuuskatsauksen tavoitteena on tarkastella sosiaalisen identiteetin prosessien roolia radikalisoitumisessa ja näiden mekanismien esiintyvyyttä incel-kontekstissa. Kirjallisuuskatsauksessa pyrittiin ensin löytämään valittu näkökulma huomioiden relevantteja teemoja. Teemojen jäsentelyä ja kirjallisuuskatsauksen tuloksia on esitelty luvuissa 4 ja 5.

2.2.2 Teemahaastattelu

Eräs opinnäytetyön tutkimuskysymyksistä on se, millaisena incel-ilmiö näyttäytyy Suomen poliisiorganisaation näkökulmasta. Koska aiheesta ei tästä näkökulmasta ole kirjoitettu artikkeleita, ei tähän kysymykseen saada vastausta edellä kuvatulla kirjallisuuskatsauksella. Asiantuntijan äänen esiintuomiseksi ja tutkimustavoitteiden saavuttamiseksi käytettiin tästä syystä haastattelua.

Tutkimushaastattelu on eräs kvalitatiivisen tutkimuksen päämenetelmistä, ja on erityisen käyttökelpoinen syvennettäessä tietoja vähän kartoitetusta aiheesta ja haluttaessa sijoittaa tulos laajempaan

kontekstiin. Muihin tiedonkeruumuotoihin verrattuna tutkimushaastattelu on helpompi muotoilla tilanteeseen sopivalla tavalla. (Hirsjärvi et al. 2009, 205.) Suorassa vuorovaikutustilanteessa on lisäksi mahdollista tehdä tiedonhankintaa myös ei-kielellisten vihjeiden kuten eleiden ja ilmeiden avulla, mitä esimerkiksi lomakekyselyllä ei tavoiteta (Hirsjärvi & Hurme 2010, 34).

Haastattelun heikkoutena voidaan toisaalta nähdä sen vaativuus. Haastattelu vie aikaa ja vaatii haastattelijalta taitoa ja kokemusta. Haastattelussa on myös läsnä virhelähteiden mahdollisuus, sillä haastateltava saattaa olla taipuvainen vastamaan sosiaalisesti hyväksyttävällä tavalla sen sijaan, että kertoisi näkemyksensä suodattamattomina. Vapaamuotoisella haastattelulla saadun aineiston analysointi, tulkinta ja raportointi on myös tehtävä ilman standardoituja malleja, mikä on myös omiaan heikentämään tutkimuksen luotettavuutta ja toistettavuutta. (Hirsjärvi & Hurme 2010, 35.) Näistä puutteista huolimatta tässä opinnäytetyössä päädyttiin käyttämään haastattelua, sillä haastattelun katsottiin täydentävän kirjallisuuskatsausta ja tätä kautta tuottavan merkittävää lisäarvoa tutkimukselle.

Tutkimushaastattelun lajit on mahdollista nähdä jatkumona, jonka toisessa päässä on lomakehaastattelu, jossa kysymysten muoto ja järjestys on ennalta päätetty; toinen ääripää on strukturoimaton haastattelu, jolle on tyypillistä avointen kysymysten käyttäminen ja dialogimaisuus. (Hirsjärvi & Hurme 2010, 44–45.) Teemahaastattelu on eräs tutkimushaastattelun laji, jolle on ominaista sijoittuminen lomakehaastattelun ja avoimen haastattelun välimaastoon: haastattelun aihepiirit ovat tiedossa, mutta kysymysten muotoilu ja järjestys syntyvät haastattelutilanteessa (Hirsjärvi et al. 2009, 208). Teemahaastattelu valittiin tiedonkeruumenetelmäksi, sillä se tuo haastatteluun joustavuutta ja interaktiivisuutta, mutta valmiiksi mietityt kysymykset toimivat keskustelua ohjaavina rakenteina. Tutkimuksessa käytetty teemahaastattelurunko on tämän opinnäytetyön liitteenä (Liite 1).

Tässä tutkimuksessa haastattelulla ei pyritty yleistettävän ja tilastollisesti pätevän tietomäärän saavuttamiseen, vaan incel-ilmiötä koskevan syventävän näkemyksen saavuttaminen. Näin ollen haastateltava valittiin niin sanotun harkinnanvaraisen näytteen periaatteella (Hirsjärvi & Hurme 2010, 59). Tämän tutkimuksen teemahaastattelu toteutettiin asiantuntijahaastatteluna, jossa haastateltava on valittu tutkittavaa ilmiötä käsittelevän asiantuntemuksensa vuoksi (Anttila 2014). Koska eräs tutkimuskysymyksistä liittyy suomalaisen poliisitoiminnan näkökulmaan, on tutkimustiedon puuttuessa asiantuntijahaastattelu käytännössä ainoa tiedonhankintamenetelmä, jota on mielekästä käyttää.

Tuomi ja Sarajärvi (2018, 88) mainitsevat teemahaastattelun eduksi mahdollisuuden tarkentaa kysymyksiä haastateltavan vastausten mukaan. Tutkimuksen viitekehys kuitenkin rajaa haastattelun teemoja, ja pyrkimyksenä on syventää sitä, mitä ilmiöstä jo tiedetään. Teemahaastattelussa on syytä huomioida se, kuinka valitut teemat ohjaavat keskustelua, ja mahdollisesti jättävät tietyt mielenkiintoiset näkökohdat huomiotta (Tuomi & Sarajärvi 2018, 89).

Laadullisessa tutkimuksessa ei Tuomen ja Sarajärven (2018, 98) mukaan pyritä tilastollisiin yleistykseen, vaan tarkastelun kohteeksi valitun ilmiön kuvaamiseen ja ymmärtämiseen. Tästä syystä tässä opinnäytetyössä haastateltavien määrä ei ole ollut tutkimuksen laadun mittari, vaan haastateltava on valittu tiedollisesta näkökulmasta: kenen tietämys tuottaa eniten lisäarvoa opinnäytetyön aiheajaukseen peilaten? Niin sanotussa eliittiotannassa tutkimuksen tiedonantajiksi valitaan henkilöt, joilla katsotaan olevan eniten annettavaa tutkimukselle (Tuomi & Sarajärvi 2018, 99). Kuten Tuomi ja Sarajärvi (2018, 98) toteavat, tutkimuksen tekijä käyttää omaa harkintaansa haastattelujen määrän suhteen, ja lukija arvioi päätöksen onnistuneisuuden ja argumentoinnin vakuuttavuuden.

Haastattelua varten haettiin tutkimuslupa Helsingin poliisilaitoksen ennalta estävästä toiminnosta. Kyseinen yksikkö valittiin haastattelun kohteeksi käytännön syistä, sillä maantieteellisten seikkojen vuoksi haastattelu sinne oli helppo järjestää. Tutkimuslupaa haettiin myös Suojelupoliisista sekä Helsingin poliisilaitoksen analyysi- ja tiedustelutoiminnosta, mutta niistä ei lupaa myönnetty tai niissä ei katsottu olevan tarpeeksi aiheeseen liittyvää asiantuntemusta. Haastateltavaksi ilmoittautui yksi ääriilikeinen parissa työskentelevä vanhempi konstaapeli, joka työnsä luonteen vuoksi esiintyy aineistossa anonymina. Haastateltavia on vain yksi, sillä aiheen marginaalisuuden vuoksi haastattelun myöntäviä asiantuntijoita oli vaikea löytää. Lisäksi ääriilikeiden tarkastelu tehdään yhteistyönä, joten aineisto olisi oletettavasti saturoitunut nopeasti.

Haastattelu äänitettiin haastateltavan suostumuksella ja litteroitiin. Litteroinnissa puhuttu aineisto saatetaan kirjalliseen muotoon kirjoittamalla se tarkasti ja vivahteita myöten virke kerrallaan (Anttila 2014). Visuaaliseen muotoon saatettua aineistoa oli helpompi analysoida. Tässä opinnäytetyössä käytetyistä analysointimeteodeista kerrotaan tarkemmin omassa kappaleessaan. Koska litteroitavaa aineistoa oli kohtalaisen vähäinen määrä, koko teksti päädyttiin litteroimaan.

2.2.3 Aineiston analyysi

Laadullisen aineiston analyysin keskeisiä osia ovat varsinainen analyysi, johon kuuluvat aineiston erittely ja luokittaminen, sekä synteesi, jolla tarkoitetaan kokonaiskuvan luomista ja tutkittavan ilmiön esittämistä uudesta perspektiivistä (Hirsjärvi & Hurme 2020, 143). Analyysivaiheessa aineisto abstrahoidaan eli johtopäätökset yleistetään koskemaan ylempää käsitteellistä ja teoreettista tasoa sen sijaan, että ne edustaisivat vain yksittäisiä tapauksia (Metsämuuronen 2001, 51). Hirsjärven ja Hurmeen (2010, 136) mukaan analyysi alkaa usein jo haastattelutilanteessa. Mikäli haastatteluaineisto on saatu avoimilla kysymyksillä, saatu aineisto voidaan Anttilan (2014) mukaan analysoida käsittelemällä raakadataa valitun teorianäkökulman ja tutkimuskysymysten tarjoamaan viitekehukseen soveltuvalla tavalla.

Tuomi ja Sarajärvi (2018, 103) tulkitsevat sisällönanalyysin kirjoitettujen, kuultujen tai nähtyjen sisältöjen analyysin löyhäksi teoreettiseksi viitekehyyksi. Sisällönanalyysi on menetelmä, joka on sovitettavissa yhteen kaikkien laadullisen tutkimuksen perinteiden kanssa, sillä sitä ei tyypillisesti ohjaa mikään tietty epistemologinen eli tietoteoreettinen asemointi. (Eml.)

Tässä opinnäytetyössä sosiaalisen identiteetin lähestymistapa toimii analyysin viitekehyyksenä, joten voidaan puhua Tuomen ja Sarajärven (2018, 109) sanoin teoriaohjaavasta analyysistä. Käytännössä tämä tarkoittaa, että opinnäytetyössä on käytetty analyysitapaa, jossa aineiston purkamisen jälkeen edetään suoraan analyysiin tutkijan intuitioon tukeutuen. Päättely on ollut muodoltaan abduktiivista, eli valitusta teoreettisesta viitekehyyksestä on valittu johtoideoita, joita peilataan aineistoon. Haastattelun merkityssisällöistä pyritään tällä tavoin muodostamaan perusteltuja tulkintoja. (Hirsjärvi & Hurme 2010, 136–137.)

3 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Tässä kappaleessa tarkastellaan opinnäytetyön ontologista perustaa, eli tiedollista perspektiiviä. Tarkoituksena on valottaa lukijalle sitä, millaiseen tieteelliseen tutkimuskulttuuriin opinnäytetyö kiinnittyy. Opinnäytetyön kannalta keskeiset käsitteet tullaan määrittelemään, jotta lukijalle selkiytyy, mitä kullakin käsitteellä tässä kontekstissa tarkoitetaan.

3.1 Sosiaalinen identiteetti

Eri ryhmien suhtautuminen toisiinsa ei ole suoraan johdettavissa yksilön psykologisista piirteistä, vaan siihen liittyy sosiaalisen todellisuuden muuttujia (Turner & Reynolds 2001, 134). Hornseyn (2008, 205) mukaan eräs vaikutusvaltaisimmista ryhmäprosesseista ja ryhmien välisiä suhteita käsittelevistä teorioista on sosiaalisen identiteetin lähestymistapa. Sosiaalisen identiteetin lähestymistapa koostuu kahdesta toisiaan täydentävästä teoriasta, jotka ovat sosiaalisen identiteetin teoria (*social identity theory, SIT*) ja itsensä kategorisoinnin teoria (*self-categorization theory, STC*). Vaikka ne eivät ole synonyymeja, teorit ovat hyvin lähellä toisiaan ja jakavat metateoreettisen pohjan; tästä syystä niitä on mielekästä käsitellä rinnakkain esiteltäessä tämän tutkimuksen teoreettista viitekehystä.

Itsensä kategorisoinnin teoria voidaan mieltää sosiaalisen identiteetin lähestymistavan kognitiivis-psykologiseksi eli tiedonkäsittelyyn liittyväksi elementiksi (Hornsey 2008, 204), eli sen avulla yksilö pyrkii järjeistämään sosiaalista ympäristöään. Sosiaaliset kategoriat tarjoavat yksilölle mahdollisuuden määritellä oma paikkansa yhteiskunnassa ja suhteessa muihin ihmisiin sekä identifioitua sosiaalisesti. (Tajfel & Turner 1979, 40.) Sosiaalisen kategorian jäsenenä ihminen tuntee itsensä osaksi suurempaa kokonaisuutta, jolla on oma identiteetti, tavoitteet ja sosiaaliset rakenteet (Turner & Reynolds 2001, 137).

Itsensä kategorisoimisessa on siis kyse siitä, miten ihminen asemoi itsensä suhteessa muihin ihmisiin. Ihmisten vuorovaikutusta on mahdollista kuvata jatkumona, jonka toisessa päässä vuorovaikutus tapahtuu yksilöiden välillä, kun taas toisessa päässä vuorovaikutus on ryhmien välistä. (Tajfel & Turner 1979, 35.) Psykologiset ja sosiaaliset tekijät vaikuttavat siihen, mihin kohtaan jatkumoa ihminen itsensä kussakin tilanteessa sijoittaa. Jatkumolle sijoittuminen puolestaan määrittää tilanteessa viriäviä tunteita ja käyttäytymistä. Hornseyn (2008, 206) mukaan yksilön ollessa jatkumon individualistisessa päässä hänen minäkäsityksensä rakentuu sellaisten tekijöiden varaan, jotka erottavat hänet muista; vuorovaikutuksen tapahtuessa ryhmien välillä ihminen puolestaan määrittää itsensä sen mukaan, mikä yhdistää hänet muihin ihmisiin, omaan ryhmäänsä. Se, mikä yksilön sosiaalisista identiteeteistä on kulloinkin voimakkain, vaihtelee tilanteittain: toisinaan yksilö kokee olevansa ennen kaikkea suomalainen, kun taas toisissa tilanteissa sukupuoli nousee vahvimaksi identiteetiksi. (Turner & Reynolds 2001, 135.) Helkama et al. (2015, 268) esittävät, että ryhmäjäsentyys ihmisen identiteettiä määrittelevänä tekijänä korostuu erityisesti silloin, kun ihminen on epävarma minuudestaan. Yksilöllinen minä ei kuitenkaan häviä laumaidentiteetin alle; kuten Hornsey (2008, 216) toteaa, ryhmänormit vaikuttavat yksilöön, mutta yksilöt aktiivisesti muokkaavat ryhmänormeja.

Sosiaalisella identiteetillä tarkoitetaan sitä osaa ihmisen minäkäsityksestä, joka koostuu hänen ryhmänjäsenyyksistään ja kyseiselle kuulumiselle annettusta tunneperäisestä merkityksestä. Se voidaan siis ymmärtää sosiaalisen identiteetin lähestymistavan emotionaalisenä ulottuvuutena. Sosiaalisen identiteetin teoriassa pyritään järjeistämään ryhmien välisiä suhteita autenttisesti sosiaalisessa kontekstissa ja kerrostuneissa yhteiskunnissa (Turner & Reynolds 2001, 134). Teoriassa olennaista on jako "meihin ja muihin" eli sisä- ja ulkoryhmiin sekä ryhmien välinen vertailu: oman ryhmän rajat realisoituvat vertailussa muihin ryhmiin, joista pyritään erottumaan myönteisellä tavalla. (Helkama et al 2015, 182–183; Hornsey 2008, 207.)

Kun ihmisen sosiaalinen identiteetti on viejän roolissa, hän kategorisoi itsensä ensisijaisesti ryhmän prototyyppiseksi edustajaksi ja toissijaisesti yksilöksi. Tällöin ryhmän jäsenten havainnoissa korostuu sisäryhmän yhteinen olemus, kuten esimerkiksi ryhmänormien noudattaminen. Toimiessaan osana ryhmää ihminen näkee myös muut herkästi depersonalisaation kautta, eli ensisijaisesti toisen ryhmän jäsenenä ja vasta sen jälkeen yksilönä. Vuorovaikutus tapahtuu näissä tilanteissa ryhmien välillä, ei niinkään yksilöiden. (Turner & Reynolds 2001, 135.) Sosiaalinen identiteetti on eräs tämän opinnäytetyön avainkäsitteistä, sillä tarkoitus on muun muassa tarkastella incel-ideologiaan linkittyvää jaettua identiteettiä.

Sosiaalisen identiteetin lähestymistapa esittää, että ryhmien väliset suhteet ovat ryhmänjäsenyyteen liittyvien psykologisten lainalaisuuksien ja sosiaalisten rakenteiden yhteisvaikutuksen tulosta. Tätä vuorovaikutusta välittävät kollektiiviset uskomukset, teoriat ja ideologiat eli sosiaalisesti rakentunut

kognitio. Siispä sosiaaliset konfliktit eivät ole irrationaalisia ja yksilökohtaisiin ominaisuuksiin palautuvia ilmiöitä, vaan sosiaalisen vuorovaikutuksen tulosta. (Turner & Reynolds 2001, 146-147.)

Tajfel ja Turner (1979, 40) kuvaavat sosiaalisen identiteetin teorian rakentuvan kolmen pääelementin varaan. Näistä ensimmäinen on pyrkimys säilyttää positiivinen käsitys itsestä tai parantaa sitä. Toiseksi eri ryhmiin kuulumisiin liitetään joko positiivisia tai negatiivisia merkityssisältöjä, jotka konkretisoituvat vertailussa ulkoryhmiin. Näin ollen yksilö arvioi ryhmään kuulumisen olevan identiteetilleen joko suotuisa tai kielteinen asia. Mikäli ryhmän tuoma sosiaalinen identiteetti ei miellytä yksilöä, teorian kolmannen tekijän mukaan hän jättää ryhmän tai liittyy siihen kuulumiseen positiivisia merkityksiä etsimällä sellaisen vertailukohdan, jonka rinnalla sisäryhmä näyttyy parempana. (Tajfel ja Turner 1979, 42.)

3.2 Ideologia ja yhteisö

Della Porta ja Diani (2020, 92) kuvaavat identiteettiä prosessina, jonka avulla ihmiset tunnistavat itsensä ja toisensa osaksi laajempia kollektiiveja ja kehittävät näihin tunnesiteitä. Tämä kollektiivillisuus voi perustua sukupuolen, etnisyyden tai luokan kaltaisiin sosiaalisiin piirteisiin, mutta myös rakentua jaettujen asenteiden, elämäntapojen tai maailmankuvan varaan. Identiteettirakenne on olennainen osatekijä kollektiivisessa toiminnassa, sillä se linkittää ihmiset toisiinsa – tai erottaa heidät toisistaan (della Porta & Diani 2020, 111.)

Eräs yhteyttä tuottava piirre on ideologia eli ajatusmaailma. Sisäministeriö (2020, 15) on väkivaltaisen ekstremismin tilannekatsauksessaan määritellyt aatemaailman jonkin ihmisryhmän jakamaksi ajatusrakennelmaksi, joiden lähtökohtina toimivat tulkinnat ihmisistä, maailmasta, ihmisten ja valtion välisistä suhteista, ihmisarvosta ja yksilön toimintaa ohjaavista uskomuksista. Ideologian käsitteeseen kuuluu siis keskeisenä ulottuvuutena sosiaalinen elementti, jokin ihmisiä yhteen liittävä piirre.

Tajfel ja Turner (1979, 40) käsittävät ryhmän koostuvan yksilöistä, jotka kokevat itsensä jonkin sosiaalisen kategorian jäseniksi ja tuntevat emotionaalista kuulumuutta yhteiseen määritelmään. Ryhmän jäsenten keskuudessa myös vallitsee jonkinasteinen sosiaalinen yhteisymmärrys heidän arvioidessa ryhmää ja siihen kuulumiseen liitettyjä merkityksiä. Entä voiko sellaisten yhteisö muodostua sellaisista yksilöistä, joilla ei ole mitään kosketuspintaa toisiinsa? Benedict Andersonin (2007, 39) määritelmän mukaan sellaiset yhteisöt, jonka kaikki jäsenet eivät tunne toisiaan, ovat kuviteltuja yhteisöjä. Leimallinen piirre incelille on, että jäsenten välinen vuorovaikutus tapahtuu Internetissä ilman fyysisiä tapaamisia ja virallisia organisaatorakenteita. Näin ollen yhteisön jäsenet eivät tunne toisiaan henkilökohtaisesti, joten myös incel-yhteisöä voidaan pitää Andersonin (eml) määritelmän mukaisena kuviteltuna yhteisönä.

Identiteettimme ainutlaatuinen kerrostuneisuus on yksilöllisyyttä rakentava piirre. Identiteettien tuottaminen on tärkeä osa prosessia, jolla ihmiset merkityksellistävät kokemuksiaan ja muuttumistaan; tätä voidaan ikään kuin verrata tarinaan siitä, kuinka ”minusta tulee minä”. Sosiaalisen identiteetin rakentuminen ei ole palautettavissa pelkästään persoonallisuuspsykologiseksi mekanismeiksi, vaan ne ovat ihmisten vuorovaikutteisen neuvottelun ilmentymiä. (della Porta & Diani 2020, 93.) Konfliktit muiden sosiaalisten ryhmien kanssa konkretisoivat ja määrittelevät ryhmien väliset rajat. Raja jäsenen ja ei-jäsenen välillä voi olla kuinka abstrakti tahansa, mutta se on olemassa. Identiteetit ovat kuitenkin olemukseltaan heterogeenisiä kokonaisuuksia; della Porta ja Diani (2020, 94) huomauttavat, että päällekkäisyydestään huolimatta eri identiteetit eivät välttämättä ole jännitteisiä toisiinsa nähden; yksilöllä voi helposti olla monta roolia.

Ryhmien välisillä suhteilla tarkoitetaan sosiaalipsykologisessa kontekstissa eri ryhmien jäsenten asenteita ja käyttäytymistä ulkoryhmän edustajia kohtaan (Helkama et al. 2015, 291). Kuten Hornsey (2008, 213) toteaa, ryhmien väliset erot myös heijastavat valtarakenteita ja statusta. Tässä opinnäytetyössä ryhmien välisten suhteiden kannalta keskeistä on se, millainen ideologinen yhteisö incel on ja miten sen jäsenet suhtautuvat toisten ryhmien jäseniin.

3.3 Väkivaltainen ekstremismi

Väkivaltaisella ekstremismillä tarkoitetaan aatemaailmalla perusteltua väkivallan käyttöä, sillä uhkailua, sen oikeuttamista tai siihen kannustamista. Ekstremistiselle väkivallalle on tyypillistä sen kohdistumien yksilöihin tai ryhmään, jotka on määritelty vihollisiksi. Kyseessä ei kuitenkaan ole rikosoikeudellinen termi. (Sisäministeriö 2020, 14.)

Väkivaltaisen ekstremismin käyttämisen päädytään radikalisoitumisprosessin kautta, kun yksilö alkaa ihannoimaan ja hyväksymään väkivaltaa. Radikalisoitumisen taustalla on useita yhteiskunnallisia, sosiaalisia ja yksilötason tekijöitä, jotka voivat olla työntäviä eli radikalisoitumista edistäviä tai vetäviä eli toimivat radikalisoitumisen vastavoimina. Tunteilla, tilannetekijöillä ja väkivaltaan myötämielisesti suhtautuvalla sosiaalisella verkostolla on merkittävä rooli yksilön radikalisoitumisprosessissa. (Sisäministeriö 2020, 14–15.)

Tilannekatsauksessaan sisäministeriö (2020, 16–25) nosti esille väkivaltaisista ekstremistiryhmistä merkittävimpinä äärioikeiston ja -vasemmiston, radikaalin ympäristöliikkeen sekä uskonnolla perustellun väkivaltaisen ekstremismin. Poliittisen tai uskonnollisen aatemaailman motivoimien rikosten osuus poliisin tietoon tulleista rikoksista on suhteellisen vähäinen. Määrään vaikuttaa se, pystytäänkö teko linkittämään esitutkinnassa ekstremistiseen motiiviin ja tunnistetaanko ekstremistinen vaikutin ylipäätään. (Sisäministeriö 2020, 26.)

3.4 Radikalisoitumisprosessi

Southers (2013, 54) määrittelee radikalisoitumisen vaiheittain eteneväksi prosessiksi, jonka myötä yksilö identifioituu ja omaksuu väkivaltaisen ideologian ja sitoutuu sen tavoitteisiin. Van Bruntin ja Taylorin (2021, 33) mukaan tyypillinen radikalisoitumispolku alkaa sisäisestä tyytymättömyydestä ja todellisista tai koetuista epäoikeuden kokemuksista, jotka johtavat väkivaltaa oikeuttavien ideologioiden vaikutuspiiriin joutumiseen. Elämän entisistä tukirakenteista, kuten perheestä ja ystävistä, otetaan etäisyyttä, sillä niiden koetaan epäonnistuneen onnellisuuden tavoittelun apuvälineinä. Yksilö alkaa omaksua ekstremistisen yhteisön mentaliteetin ja retoriikan. Kun väkivaltainen ideologia sisäistetään, madaltuu kynnyks ryhtyä väkivaltaisiin tekoihin. Tekoon ryhtyminen puolestaan usein vahvistaa kokemusta uudesta identiteetistä. (van Brunt & Taylor 2021, 33–36.)

Koomenin ja van der Pligtin (2016, 174) mukaan radikalisoituminen saa yhteisön tuen, joka usein kannustaa väkivaltaisiin tekoihin koettujen vääryyksien kostamiseksi. Ryhmäpolarisaatioksi kutsuttu ilmiö viittaa ryhmänsisäisten näkemysten äärimmäistymiseen, erityisesti niissä asioissa, joissa ryhmän jäsenillä on konsensus (Koomen & van der Pligt 2016, 175). Esimerkiksi incel-ideologiassa kokemus vääryydestä ja sen juurisyistä on vahva yhteinen nimittäjä, joka madaltaa kynnyksää ääriajatteluun ja väkivaltaisuuksiin.

Ekstremistinen ajattelu ja toiminta ilmentyvät yksilö-, ryhmä- ja organisaatiotasolla. Yksilöt tuottavat inspiraatiota ja sitoutumista, kun taas ryhmä mahdollistaa sosialisoitumisen ekstremistiseen ideologiaan. Organisaatiotaso puolestaan tarjoaa rakenteet ja sisäiset prosessit ryhmän jatkuvuuden turvaamiseksi. (Southers 2013, 57.) On kuitenkin syytä huomata, ettei radikalisoituminen suinkaan aina etene suoraviivaisesti ja samojen etappien kautta, vaan saattaa määrittyä hyvin yksilöllisesti. Väkivaltaisiin tekoihin tulevaisuudessa ryhtyvän toimijan tunnistaminen on tutkimusten valossa osoittautunut vaikeaksi. (Southers 2013, 54.) Se, että retropektiivisestä eli nykyhetkestä menneisyyteen suuntautuvasta näkökulmasta tarkastellen kehityskaari näyttäisi olleen selvästi pääteltävissä, on monessa tapauksessa jälkiviisuusvääristymä.

Toisaalta yhteisiäkin nimittäjiä on, ja esimerkiksi on esitetty väkivaltaiseen ekstremismiin linkittyvän olennaisesti kolme osatekijää: vieraantunut ja altruistinen yksilö, oikeuttava ideologia ja mahdollistava yhteisö. Vieraantuneella ja altruistisella yksilöllä viitataan ihmiseen, jolla on halu asettaa yhteinen tavoite itsensä edelle, mutta joka on etäännytynyt sosiaalisen elämän kiintopisteistä kuten perheestä ja ystävistä. Tällainen yksilö on altis omaksumaan ekstremistisen ideologian, joka sanoittaa hänen tuntemuksiaan ja tuottaa merkitystä. Ideologiaa kannattava yhteisö puolestaan tarjoaa kuulumisen tunnetta ja ajatustenvaihtokanavan samanmielisten kanssa. (Southers 2013, 57.)

Suurin osa ekstremistisesti ajattelevista ihmisistä ei ryhdy väkivaltaisiin tekoihin, ja niin sanottu kognitiivinen eli tiedollisella tasolla tapahtuva radikalisoituminen on mahdollista erottaa väkivaltaisesta

radikalisoitumisesta (Southers 2013, 53). Tämän opinnäytetyön tarkastelun polttopisteessä ovat kuitenkin nimenomaisesti ne yksilöt, jotka ideologia kannustaa konkreettiseen väkivaltaan.

4 INCEL SOSIAALISENA IDENTITEETTINÄ JA IDEOLOGIANA

Tämän luvun tavoitteena on muodostaa lukijalle kuva siitä, millainen yhteisö incel-ideologian taakse on muodostunut. Aluksi tarkastellaan sitä, miltä yhteisö näyttää ulkoisesti ja esitetään van Bruntin ja Taylorin näkemys (2021, 16–17) incel-mentaliteetista. Tämän jälkeen tarkemman kartoituksen alla ovat myös sosiaalisen identiteetin rakentumiseen liittyvät prosessit opinnäytetyölle valittu teorianäkökulma huomioiden.

4.1 Incel-verkkoyhteisö

Incelien demograafisesta profiilista on vielä vähänlaisesti tutkimustietoa. Internet-kyselyt tarjoavat osittaisen ja itseraportointiin perustuvan näkymän virtuaaliyhteisön koostumukseen. Maaliskuussa 2020 incels.co-sivustolla tehdyn kyselyn mukaan yhteisön jäsenet ovat voittopuolisesti nuoria, vanhempiensa kanssa asuvia miehiä, joilla ei ole ollut merkityksellisiä suhteita naisten kanssa. Heistä yli 80 prosenttia asui Pohjois-Amerikassa tai Euroopassa, ja monet sijoittuivat sosioekonomisessa vertailussa vähintään keskiluokkaan. (Hoffman, Ware & Shapiro 2020.) Cotteen (2021) Incels.co-sivustoon keskittyvän tutkimuksen mukaan suurin osa inceleistä on nuoria keskiluokkaisia valkoisia miehiä, jotka elävät vanhempiensa kanssa, ja heistä lähes 70 prosenttia raportoi kärsivänsä masennuksesta.

Kansainvälisen incel-yhteisön jäsenmäärää on vaikea arvioida täsmällisesti, mutta yleisesti käytetty varovainen arvio on Reddit-sivuston incel-lankaan perustuen noin 40 000 (Regehr 2020). Yhteisön keskinäinen vuorovaikutus tapahtuu Internetissä ilman henkilökohtaisia kohtaamisia ja hierarkkisia rakenteita. Jäseniä yhdistäviä tekijöitä ovat muun muassa oma sanasto ja jaettu narratiivi.

Incel-ideologian piiriin hakeudutaan eri motivaatiolähtökohdista käsin. Osa hakee incel-yhteisöstä vertaistukea ja lohtua, kun taas joidenkin tarkoituksena on saada neuvoja naisten manipulointiin ja seksuaalisten pyrkimysten toteuttamiseen (van Brunt & Taylor 2021, 10; Byerly & Holt 2020). Salojärvi et al. (2020) näkemyksen mukaan incel-yhteisöitä on useita sen sijaan, että puhuttaisiin vain yhdestä. Yhteisöverkosto on laaja ja vaikuttaa useilla eri alustoilla. Kansainvälisessä mittakaavassa tärkeimpiä inceleiden kommunikointialustoja vaikuttavat olevan anonyymit keskustelualustat Incel.me, Reddit ja 4chan. Keskustelualueita moderoidaan ja niiltä pyritään ympärivuorokautisesti poistamaan sisältöä, joka on epäasiallista ja väkivaltaan yllyttävää. Alustojen koko ja keskustelulankojen suuri määrä tuovat kuitenkin haasteita keskusteluiden suitsemiseen. (Salojärvi et al. 2020.)

Eri alustoilla tapahtuviin incel-keskusteluihin kuitenkin liittyy siinä määrin yhteisiä piirteitä, että on mielekästä tarkastella niitä yhteistä sosiaalista identiteettiä vasten. Labbafin (2020) mukaan inceliön nousu osoittaa jaettujen emotionaalisten kokemusten merkityksen yhteisöjen rakentumisessa – myös silloin, kun fyysistä yhteyttä ei ole. Vaikka inceleiden keskusteluareenat toimivat kaikukammioina, ne myös toimivat herätteinä keskustelussa siitä, kuka voidaan luokitella inceliksi, kuinka heidän tulisi julkituoda vastentahtoista selibaattiaan ja onko väkivaltainen retoriikka olennainen elementti heidän statuksensa parantamisessa. Näin incel-identiteetti paitsi vahvistuu, myös muodostuu keskusteluforumeilla.

Verkkovälitteinen kommunikointi on voimistanut kollektiivisen identiteetin jakavien yhteisöjen muodostumista maantieteellisestä hajaannuksesta huolimatta (Labbaf, 2020). Moderni digitaalitekniologia mahdollistaa väkivaltaisista taipumuksista kantavien inceleiden toisensa löytämisen, ideoiden jakamisen ja toistensa uskomusten vahvistamisen (Byerly 2020).

4.2 Incel-mentaliteetti van Bruntin ja Taylorin mukaan

Van Brunt ja Taylor (2021, 16–17) ovat hahmotelleet incel-mentaliteettia kolmen elementin yhteenliittymänä. Nämä elementit ovat oikeutus (*entitlement*), kateus (*jealousy*) ja naisviha (*misogyny*); van Bruntin ja Taylorin (eml) mukaan ne ovat ohjaavia tekijöitä, jotka eskaloivat incel-ideologian mukaista uskomusta väkivaltaisuuteen.

Oikeutus viittaa van Bruntin ja Taylorin (2021, 16) ajatukseen, että ansaitsee enemmän kuin saa. Esimerkiksi Elliot Rodger (2014, 49) kirjoitti manifestissaan, kuinka epäreiluna hän piti sitä, että eräs hänen käsityksensä mukaan orjista polveutuva mustaihoinen poika onnistui saamaan osakseen valkoihoisen tytön mielenkiinnon, kun taas hän itse jäi siitä paitsi, vaikka on sukua brittiläiselle yläluokalle.

Kateuselementti puolestaan kuvastaa vertailuaspektia ja turhautumista siihen, kuinka helppoa muille tavoitteiden saavuttaminen tuntuu olevan (van Brunt & Taylor 2021, 19). Nähdessään erään kauniina pitämänsä naisen poikaystävänsä Rodger (2014, 95) kuvaa turhautumisen ja epätoivon tunnetta. Rodger jatkaa voivansa vain kuvitella, kuinka mahtavaa miehen elämä on, ja toivoo, että hänen vierellään olisi joskus samanlainen tyttöystävä.

Naisviha puolestaan ilmenee incel-ideologiassa naisten esineellistämisenä ja heidän käsitteellistämisen eräänlaisiksi statussymboleiksi ilman omaa toimijuutta (van Brunt & Taylor 2021, 18). Naisen ulkonäön nähdään määrittävän hänen arvonsa, eikä heillä incel-kulttuurissa nähdä olevan persoonallista syvyyttä. Rodger (2014, 85) ilmaisee manifestissaan, että hänen tyytyväisyytensä ruumiillisuudesta olisi kävellä kaduilla kadehdittavan kaunis nainen käsipuolellaan.

Edellä esitetty kolmijako on eräs tapa hahmottaa incel-kontekstissa vallitsevan ajatusmaailman päävivahteita. Van Bruntin ja Taylorin (2021, 21) mukaan on selvää, että tämän kaltainen sosiaalinen filosofia on omiaan johtamaan masennukseen, eristäytymiseen, raivoon ja väkivaltaan.

4.3 Sosiaalisen identiteetin prosessit incel-kontekstissa

Tässä kappaleessa tarkastellaan kirjallisuuskatsauksessa esiinnousseita teemoja sosiaalisen identiteetin prosessien kannalta. Sosiaalisen identiteetin prosesseilla tarkoitetaan mielensisäisiä mekanismeja, jotka tuottavat tunnetta kuulumisesta johonkin ryhmään. Teemojen jäsentelyssä mukaillaan Koomenin ja van der Pligtin (2016, 138) esittämää jaottelua, jonka mukaan keskeisiä sosiaalisen identiteetin prosesseja ovat sisäryhmän suosiminen ja sosiaalinen etäisyys sekä ulkoryhmän homogeenisyys ja stereotypiat.

Kuviossa 1 on pyritty hahmottelemaan lukijalle sosiaalisen identiteetin prosessien ja radikalisoitumisen suhdetta. Sosiaalisen identiteetin avainelementit ovat Koomenin ja van der Pligtin (2016, 117) mukaan yksilön ryhmäjäsenyydelleen antama arvostus ja ryhmään kuulumisen tärkeys. Ryhmän sisäiset emootiot tuottavat ositiivista minäkuvaa ja kuulumisen tunnetta. Sosiaalisen identiteetin prosessit voivat johtaa myös polarisaatioon, radikalisoitumiseen ja ääriajatteluun. (Koomen & van der Pligt 2016, 138–139.) Sosiaalisten prosessien radikalisoiva vaikutus korostuu ryhmissä, jotka ovat tai kokevat olevansa riiston tai epäoikeuden uhreja ja jotka eristäytyvät yhteiskunnan valtavirrasta (Koomen & van der Pligt 2016, 175).

Kuvio 1. Sosiaalisen identiteetin prosessit, polarisaatio ja radikalisoituminen (Koomen ja van der Pligt 2016, 138 – mukailtu).

4.3.1 Sisäryhmän suosiminen

Turnerin ja Reynoldsin (2001, 140) mukaan positiivisen sosiaalisen identiteetin tarve ei kumpua ainoastaan yksilöiden sisäisistä motiiveista, vaan sosiaalisen identiteetin, vertailun ja yhteisten arvojen yhteisvaikutuksesta. Ryhmien välisissä suhteissa esiintyy tyypillisesti sisäryhmävinoumaksi kutsuttu ilmiö, joka näkyy sisäryhmän suosimisena ulkoryhmän kustannuksella. Sisäryhmävinouma ei tarvitse

syntyäkseen erityistä vastakkainasettelun voimistamista, vaan jo pelkkä tietoisuus ulkoryhmän olemassaolosta riittää - oli ryhmiä erottava tekijä miten satunnainen tahansa. (Tajfel & Turner 1979, 38.) Sisäryhmän suosiminen ei kuitenkaan ilmene ulkoryhmän syrjimisenä, ellei sisäryhmän positiivinen erottuminen vertailukohtaan nähden ole uhattuna. Sosiaaliset konfliktit eivät näin ollen ole pelkääntään psykologisten prosessien tulosta, vaan niitä raamittavat historialliset, sosiaaliset, ekonomiset ja yhteiskunnalliset vastakkainasettelut. (Turner & Reynolds 2001, 141.)

Ihmiset eivät Koomenin ja van der Pligtin (2016, 117) mukaan johda itsekunnioitustaan ainoastaan henkilökohtaisista saavutuksistaan ja ominaisuuksistaan, vaan myös niistä ryhmistä, joissa ovat jäseninä. Verrattuna yksilöiden välisiin suhteisiin ryhmien välisissä suhteissa korostuu kilpailullisuus, erityisesti ahneuden, vihan ja pelon mekanismien kautta. Nämä tunteet voivat puolestaan syntyä ryhmäjäsennyden kautta; yksilö kokee, että tietyn ryhmän jäsenenä hänen kuuluu tuntea tietyllä tavalla ulkoryhmäläisiä kohtaan. (Koomen & van der Pligt 2016, 127.) Jaetut tunteet liittävät sisäryhmän jäseniä yhteen ja erottavat sen muista.

Eräs yksilöllisen ja sosiaalisen identiteetin kamppailuun liittyvä ilmiö on depersonalisaatio eli epäyksilöllistyminen, jolla viitataan joukkokontekstissa tapahtuvaan massa sulautumisesta juontuvaan epäsosiaaliseen käytökseen (Helkama et al. 2015, 268). Henkilökohtaisen minätietoisuuden aleneminen on yhteydessä piittaamattomuuteen yleisistä normeista, impulsiiviseen käyttäytymiseen ja yllytettävyyteen (Helkama et al. 2015, 324–326); tämä ilmiö on nähtävillä esimerkiksi mellakoissa. Yhteinen identiteetti ei ainoastaan kuvaa ryhmään kuulumista, vaan se linjaa myös, millaiset asenteet, emootiot ja käyttäytymistavat ovat suotavia kussakin tilanteessa. Depersonalisaatio palvelee ryhmän entiteettisyyttä rakentavia prosesseja kuten koheesiota, konformistisuutta, vaikuttavuutta ja johtajuutta. (Hornsey 2008, 209.)

Ekstremistiselle retoriikalle on Baelen, Bracen ja Coanin (2019) mukaan tyypillistä, että ulkoryhmiin liitetään voimakkaan negatiivista kuvastoa, kun taas omaa ryhmää arvioidaan korostuneen positiiviseen sävyyn. Inceleiden tietynlaisena erityispiirteenä voidaan pitää sitä, kuinka kaksijakoisesti sisäryhmästä puhutaan; yhtäältä korostuu kelpaamattomuus ja oma rumuus kumppanin löytämisen esteenä, toisaalta omaa ryhmää pidetään syvälliseen ajatteluun kykenevänä sekä älyllisesti ja moraalisesti yliverlaisena. (Eml.) Ristiriitaa selitetään painottamalla henkisten ominaisuuksien merkitystä ja väittämällä, että ulkoryhmä on liian pinnallinen arvottamaan muita kuin ulkonäöllisiä piirteitä ja toimeentuloa. Ekstremistit käyttävät usein ironiaa ja huumoria verhotakseen sanomisensa yhteiskuntakelpoisiksi, erityisesti rekrytoidessaan lisää jäseniä ja radikalisoidessaan näitä (Chang 2020).

Hoffmanin et al. (2020) mukaan incel-ideologian ytimen muodostavat kaksi toisiinsa kietoutunutta näkemystä; yksilön paikka yhteiskuntahierarkiassa määrittyy fyysisten piirteiden perusteella, ja naiset ovat kyseisen hierarkian toimeenpaneva voima. Sosiaalisten hierarkiakategorioiden väliset rajat

ovat läpäisemättömiä, minkä vuoksi alemmasta sosiaalisesta statuksesta kärsivien inceleiden ei ole mahdollista nousta hierarkiassa ylöspäin (Salojärvi et al. 2020).

4.3.2 Sosiaalinen etäisyys

Eristäytyminen on sekä ryhmäprosessien seuraus että niitä edistävä tekijä. Tunne omasta moraalisesta ylemmyydestä ja omien näkemysten ihannointi voimistavat eroa oman ryhmän ulkopuolisiin ja toisaalta lisäävät ryhmän sisäistä keskinäisriippuvuutta. (Koomen ja van der Pligt 2016, 180.) Ryhmäajattelulla tarkoitetaan tilannetta, jossa ryhmän sisäinen yksimielisyys nousee tärkeämmäksi arvoksi kuin laadukas keskustelu eri näkemyksistä. Vaihtoehtoisia näkemyksiä tai kritiikkiä hallitsevaa ajatusmallia kohtaan ei suvaita, mikä suojaa yhteistä konsensusta ristiriitaiselta informaatiolta. (Koomen & van der Pligt 2016, 176.)

Itsensä uhatuksi kokevat vähemmistöryhmät ovat taipuvaisia kääntymään sisäänpäin ja etäännyttämään uhkaavaksi koetuista ulkoryhmistä. Ulkoryhmän kokeminen omaa olemassaoloa tai oikeuksia uhkaavaksi on omiaan herättämään koston tunteita ja kaipuuta sovitukseen. Vaikka tyypillisesti ulkoryhmä koetaan omaa sisäryhmää homogeenisemmaksi, uhkaa kokevassa vähemmistöryhmässä korostuvat sisäisen yhtenäisyyden tunteet. Käytännössä yhteinen identiteetti on vähemmistöille tärkeämpi kuin enemmistöille. (Koomen & van der Pligt 2016, 136.) Vähemmistöillä usein on enemmistöön nähden vähemmän valtaa ja matalampi status, minkä vuoksi he kokevat identiteettinsä herkemmin uhatuksi ja pelkäävät menettävänsä sen (Koomen & van der Pligt 2016, 139). Incelit kokevat tulevansa väärin kohdelluksi yhteiskunnan feministisyyden vuoksi, koska heidän mukaansa se riistää heiltä oikeuden seksuaaliseen kanssakäymiseen.

Halveksunta on ryhmien välistä polarisaatiota voimakkaasti edistävä tekijä (Koomen & van der Pligt 2016, 138). Inceliksi identifioituvia yhdistää juuri kokemus epäoikeudenmukaisuudesta kohtelusta ja halveksunta sekä naisia että niin sanottuja alfauroksia kohtaan. Ryhmä, jonka sosiaalisen identiteetin kantava elementti on tämänkaltainen negatiivinen emootio, on erityisen altis ääriajattelulle. Labbaf (2020) toteaa inceleiden keskinäisen solidaarisuuden kiinnittyvän itsehalveksuntaan, joka kumpuaa riittämättömyyden kokemuksesta. Toinen inceleitä yhdistävä tekijä on nostalginen kaipuu yhteiskuntaan, jossa naiset ovat seksuaalisesti miesten käytettävissä (eml). Myös itsetuhoisten ajatusten ilmaiseminen on incel-keskusteluissa yleistä ja hyväksyttävää, mikä tuottaa kuulumisen ja vertaistuen tunteita. Labbaf (2020) kuitenkin huomauttaa, että inceleiden käyttämä viharetoriikka ja jyrkkä vastakkainasettelu sisä- ja ulkoryhmien välillä ei näytä juuri parantaneen inceleiden psyykkistä hyvinvointia.

4.3.3 Ulkoryhmän homogeenisyys

Southersin (2013, 5) mukaan ääriajattelu manifestoituu usein ylemmyyden, toiseuden, ehdottomuuden ja yleistävyyden yhteisvaikutuksesta. Usein taustalla on myös tuomiopäivän skenaarioita ja salaliittoteorioita. Ekstremistisesti ajattelevat omaksuvat yhteisen kielen, joka vahvistaa ennakkoluuloja, omien ajatusten oikeutusta ja vastakkainasettelua eri tavoin ajattelevia kohtaan. (Southers 2013, 6.) Toinen väkivaltaisen ekstremismin kontekstissa tyypillinen toiseutta korostava piirre on dehumanisointi. Dehumanisoinilla tarkoitetaan Helkaman et al. (2015, 295) äärimmäisen ennakkoluuloista suhtautumista ulkoryhmään, jonka seurauksena muissa ei haluta nähdä heidän inhimillisiä piirteitään. Dehumanisoitava ryhmä koetaan moraaliltaan alempiarvoiseksi ja epärationaaliseksi, minkä seurauksena on voimakas negatiivinen tunnelataus. Ulkoryhmään liitetyn halveksunnan ja vastenmielisyyden vuoksi heidät etäännytetään omasta viiteryhmästä, ja heitä kohtaan on helpompi toimia nöyryyttävällä ja vihamielisellä tavalla, ilman empatiaa. (Koomen & van der Pligt 2016, 197–198.)

Baele et al. (2019) määrittelee maailmankuvan fyysistä ja sosiaalista todellisuutta koskevien uskomusten ja oletusten kudelmaksi, jonka läpi yksilö tulkitsee olemassaoloaan. Sosiaaliset kategoriat ja niiden välistä dynamiikkaa koskevat teoriat muodostavat ikään kuin maailmankuvan selkätangan. Baele et al. (2019) esittää, että ekstremistisen maailmankuvan omaavat hahmottavat sosiaalisten kategorioiden verkoston eri tavoin kuin vähemmän jäykän ajattelumallin vaalijat. Radikaalisti ajattelevat näkevät sosiaaliset kategorian läpäisemättöminä, jolloin ihmiset eivät pääse liikkumaan ryhmästä toiseen; ”ne” ja ”me” ovat tiukasti erillään toisistaan, eivätkä sekoitu toisiinsa. Ryhmien väliset rajat piirretään näkyviin eriyttävällä retoriikalla, eikä niiden välissä nähdä olevan yhteistä aluetta. Radikaaleimmillaan tämänkaltainen dualismi ilmenee dehumanisoivana kielenkäyttönä. Ulkoryhmän jäsenet voidaan esimerkiksi rinnastaa eläimiin. Heidän toimijuutensa voidaan nähdä nähdään pohjautuvan konemaiseen toimintaan tai yksinkertaisiin tunteisiin ilman omaa ajattelua. Esimerkiksi incelit näkevät naisten käyttäytymisen manipulointina tai miesten toimijuudella vapaamatkustamisena, joka ei tuota yhteisiä päämääriä edistäviä hyötyjä. (Baele et al. 2019.) Vastakkainasettelun retoriikkaa voidaan voimistaa myös esittämällä omien väitteiden tueksi virheellisiä argumentteja. Inceleiden kontekstissa tällainen argumentti on esimerkiksi niin kutsuttu 80:20-sääntö, jonka mukaan 80 prosenttia naisista kelpuuttaa kumppanikseen vain hierarkian ylimpään viidennekseen kuuluvan miehen (Cottee 2021).

Baelen et al. (2019) sanoin ekstremistinen ajattelu yksinkertaistaa inceleiden maailman yhdeksi tarinansäikeeksi, jonka keskiössä ovat vastakkainasettelu feminismin kanssa ja inceleiden kokema sorto. Koomenin ja van der Pligtin (2016, 118) mukaan sosiaalisesta identiteetistä haetaan turvaa erityisesti tilanteissa, joissa koetaan uhkaa. Näissä tilanteissa on tyypillistä, että me vastaan muut -ajattelu korostuu ja ulkoryhmät nähdään homogeenisempinä kuin oma sisäryhmä. Äärimmillen vie-

tyinä tämä voi johtaa ulkoryhmän dehumanisointiin ja tunneperäiseen polarisaatioon, mikä puolestaan ruokkii konflikteja ja radikalisoitumista (Koomen & van der Pligt 2016, 119). Koomen ja van der Pligt (2016, 126) viittaavat Stenstomin, Lickelin, Densonin ja Millerin näkemykseen, että ulkoryhmä koetaan sitä homogeenisemmaksi, mitä voimakkaammin yksilö samaistuu sisäryhmäänsä. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että hän kokee ulkoryhmään kuuluvat vähemmän yksilöllisiä piirteitä saaviksi ihmisiksi ja näkee heidät kaikki samanlaisina, ulkoryhmään liittämiensä stereotyyppien kautta.

4.3.4 Stereotyyppiat

Helkama et al. (2015, 149) määrittelevät stereotyyppiat joukoksi erilaisia ominaisuuksia, jotka liitetään tietyn ryhmän jäseniin ja jotka eivät ota huomioon yksilöllisiä piirteitä. Näin ne tukevat kognitiivista yksinkertaistamista (eml), joka on eräs ajattelua nopeuttava mielen heuristiikka. Turnerin ja Reynoldsin (2001, 145) mukaan stereotyyppiat eivät ole vain yksilöiden välisiä, vaan kuvaavat myös ryhmien asenteita. Nämä stereotyyppiat ovat sosiaalisen vuorovaikutuksen ja kommunikaation tulosta ja palvelevat ryhmien tarkoitusta. Lisäksi niillä on ideologista merkityssisältöä; stereotyyppisointi voidaan nähdä rationaalisenä psykologisenä prosessina sekä yrityksenä tuottaa kollektiivista totuutta sosiaalisesta ympäristöstä. (Turner & Reynolds 2001, 145-146.)

Incelit liittävät naisiin erittäin negatiivisia stereotyyppioita. Ajatus siitä, että nainen on miehen seksuaalista omaisuutta, on vanhaa patriarkaalisen yhteiskunnan perintöä, eikä sellaisenaan yksinomaan inceliä kuvaava piirre. Naisten omaehtoisen seksuaalisen toimijuuden halveksinta on kuitenkin keskeinen elementti incel-ideologiassa. Sodankäynnistä, vallankumouksista ja ääriilikkeistä tuttua retoriikkaa käytetään patriarkaalisten arvojen puolustamiseen. (Salojärvi et al. 2020.)

Tutkimusten mukaan miehet, jotka kokevat asemansa uhatuksi naisten yhteiskunnallisen osallistumisen vuoksi, yliomaksuvat maskuliinisen identiteetin piirteet ja ilmaisevat naisiin kohdistuvaa aggressiota (Scaptura & Boyle 2020). Tämä uhan kokemisen taustalla ovat ennakkoluulot ja huoli oman mieheyteen perustuvan etuoikeutetun aseman heikkenemisestä. Maskuliniteetin ollessa uhattuna tai kyseenalaistettuna miehet ovat motivoituneet korjaamaan tilanteen tilanteeseen nähden soveliailla keinoilla; näitä keinoja ovat usein kilpailuvietin korostuminen, aggressiivisuuden lisääntyminen, naisten esineellistäminen ja muiden kunnioituksen hakeminen. (Eml.)

Baele et al. (2019) toteavat tutkimuksessaan, että inceiden historiakäsityksen mukaan heitä on aina ollut olemassa, mutta että ennen 1960-lukua inceliys oli suhteellisen harvinaista. He katsovat feminismin nousun rapauttaneen ikiaikaisia sukupuolielämää koskevia normeja ja tätä kautta johtaneen tilanteensa radikaaliin heikkenemiseen. Díazin ja Valjin (2019) mukaan misogynia on tyypillinen piirre ekstremistisessä ajattelussa, ja linkittyy usein homofobiaan, seksismiin ja rasismiin. Tranchese ja Sugiura (2021) esittävät inceiden vihaavan naisia, koska he toimivat muistutuksena inceiden

omista heikkouksista muihin miehiin nähden. Osansa halveksunnasta saavat myös parhaiten ulkonäkö- ja statusihanteita toteuttavat miehet, joista incelit käyttävät nimitystä ”chad”. Chadeja halveksitaan heidän seksuaalisen menestyksensä vuoksi, mutta koska heidän ylemmyytensä ja statusensa alfauroksina hyväksytään, incelit eivät tunne heitä kohtaan samanlaista inhoa kuin naisia kohtaan. (Eml.)

Chang (2020) havaitsi tutkimuksessaan inceleiden keskuudessa leviävän näkemyksen, jonka mukaan valkoihoisten naisten tulisi olla valkoihoisten miesten käytettävissä. Eri etnisiin taustoihin kuuluvien ihmisten keskinäinen seksi tulkitaan inceleiden keskuudessa yhtäältä osoituksena naisten alentuvuudesta ja heidän kontrolloimattomasta seksivietistään sekä toisaalta loukkauksena valkoisen miehen omistusoikeutta kohtaan. (Eml.) Tämä näkemys ilmentää incel-ideologian yhteistä pintalaa sekä rasismin että homofobian kanssa.

Rotu ja ulkoiset piirteet ovat voimakkaasti incel-ideologian keskiössä, ja osittain myös niiden syyksi nähdään parisuhteiden ulkopuolelle jääminen. Rodullistamista eli yksilön arvostamista hänen oletettuun rotuunsa liittyvien stereotyyppien kautta puolestaan ilmentää se, että parhaiten ulkonäöllisiä ihanteita vastaavasta miehestä käytetään eri termiä sen mukaan, mitä etnistä taustaa hän edustaa: chad viittaa valkoihoisuuteen siinä missä chang puolestaan itäaasialaiseen ulkonäköön, kun taas tyronea käytetään tummaihoisista miehistä. (Salojärvi et al. 2020.) Hoffmanin et al. (2020) mukaan valkoisen ylivalan diskurssi välittyy vahvasti inceleiden keskusteluista, ja Rodgerin manifesti on läpeensä rasistinen tuotos; Rodger (2014, 89) muun muassa valittelee, kuinka ”alempiarvoisen ruman mustan pojan onnistui saada valkoihoinen tyttö”, vaikka hän itse jäi vaille.

Inceleiden käyttämä retoriikka on leimallisesti syrjivää, naisvastaista ja rasistista, ja heidän käyttämänsä terminologia onkin eräs elementti, joka erottaa incelin muista manosfäärin ryhmittymistä (Labba 2020). Naisiin viittaaminen esimerkiksi reikinä ja femoideina (yhdistelmä sanoja ”female” ja ”android”) on paitsi halventavaa kielenkäyttöä myös sisäryhmän sidosteisuutta lisäävä tekijä. Voimakkaan negatiiviset ilmaisut ulkoryhmästä alleviivaavat ryhmien välisiä rajoja. (Labba 2020.) Dehumanisaatiota ilmentävät myös luonnontieteellistä fraasistoa mukailevat ilmaukset naisten ”parittelukäyttäytymisestä” ja ”parittelustrategiasta”, joilla rinnastetaan naiset eläimiin (Chang 2020).

Incel-keskusteluissa naiset kehystetään usein luonnostaan manipuloiviksi, häijyiksi ja narsistisiksi. Manosfäärin keskustelualustoilla ylläpidetään näkemystä, että naiset haluavat hankkia lapsen alfauroksen kanssa, mutta kasvattaa sen helposti hyväksikäytettävän betamiehen kustannuksella. (Ging 2019.) Manosfäärin voidaan nähdä olevan yksi tekijä, joka radikalisoi miehiä väkivaltaan naisia kohtaan (Van Valkenburgh, 2018); muun muassa Rodger (2014, 125) kirjoitti manifestissaan saaneensa sivustoilta vahvistusta teorioilleen naisten pahuudesta ja panettelevuudesta.

5 INCEL-IDEOLOGIA VÄKIVALTAISEN EKSTREMISMIN MOTIIVINA

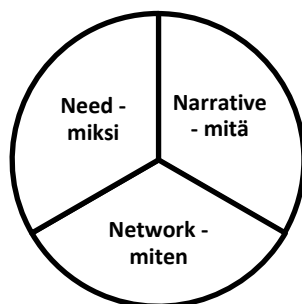
Tässä luvussa käsitellään toista tutkimuskysymystä, ja pohditaan identiteetin ja väkivaltaisen ekstremismin päällekkäisyyttä incel-ideologiassa. Kirjallisuuskatsauksessa esiinnousseita teemoja jäseneltiin käyttäen Kruglanskin, Bélangerin ja Gunaratnan N3-mallia, jonka mukaan radikalisoitumisen peruspilarit ovat tarve (*need*), narratiivi (*narrative*) ja verkosto (*network*). N3-malli valittiin jäsentelypohjaksi sen selkeyden vuoksi, ja koska se osoittautui yhtensopivaksi sosiaalisen identiteetin lähestymistavan kanssa.

N3-mallin läpikäynnin jälkeen kirjallisuuskatsausta täydennetään tarkastelemalla suomalaisilla keskustelualustoilla esiintyvää incel puhetta. Pohdittavana on myös, onko kyseessä toksinen ideologia, vai onko inceliin liittyvä kuohunta palautettavissa oirehtiviin yksilöihin. Lopuksi käsitellään kysymystä, voiko inceliä pitää väkivaltaisena ekstremisminä.

5.1 N3-radikalisoitumismalli

Kruglanskin et al. (2019, 37) mukaan ihmiset pyrkivät toimillaan täyttämään sekä fysiologiset että psykogeneettiset tarpeensa. Siinä missä fysiologisia tarpeita ovat riittävän ravinnon ja levon kaltaiset biologiapohjaiset huolenaiheet, psykogeneettisillä tarpeilla viitataan abstraktimpiin, ihmisen mielenprosesseista kumpuaviin asioihin; esimerkiksi autonomian, turvallisuuden ja kuulumisen tunteet ovat psykogeneettisiä tarpeita. Ajoittain jokin tarve saattaa nousta yksilön toimintaa ohjaavassa motiiviperustassa huomattavan korostuneeseen asemaan ja syrjäyttää muut; tällöin saattavat vaimentua myös äärimmäistä käytöstä hillitsevät pidäkkeet. (Kruglanski et al. 2019, 38.) Väkivaltaisen ekstremismin ollessa käsillä sitoutuminen yhteisen asian edistämiseen ajaa yli kulttuurisen normin, jonka mukaan toisia ei saa vahingoittaa (Kruglanski et al. 2019, 41).

Väkivaltaista radikalisoitumista on Kruglanskin tutkimusryhmän mukaan mahdollista hahmottaa kolmen eri elementin funktiona (kuvio 2). Need on N3-mallin motivaatioelementti, joka voidaan johtaa yksilön kaipuusta merkityksellisyyteen. Narrative puolestaan viittaa keinoihin, joita ideologia tarjoaa merkityksellisyyden saavuttamiseksi. Network kuvaa sosiaalista aspektia, joka vahvistaa kytköksen väkivaltaisen käyttäytymisen ja etsityn merkityksen välillä. Vaikka kaikki kolme elementtiä ovat tyypillisesti väkivaltaisen ekstremismin taustalla, niiden keskinäinen määrittävyys kunkin yksilön kohdalla vaihtelee; joidenkin kohdalla henkilökohtainen kunnianhimo näyttelee radikalisoitumisessa suurempaa roolia kuin viiteryhmän odotuksiin mukautuminen. (Kruglanski et al. 2019, 55.)

Kuvio 2. N3-mallin elementit.

5.1.1 Need – motivaatio

Mikä toimii ihmistä liikkeellepanevana voimana saaden nämä jopa ryhtymään väkivaltaisiin tekoihin? Kruglanski et al. (2019, 42) esittävät, että tärkein motivaatiolähde on niin sanottu merkityksellisyyden etsiminen (*quest for significance*). Tällä käsitteellä he viittaavat perustavanlaatuihin kaipuuseen olla osa jotakin merkittävää ja saada kunnioitusta. Kruglanski et al. (2019, 44) mukaan merkityksellisyyden etsimisen on aktivoituttava ennen kuin se voi konkretisoitua. Aktivoituminen voi tapahtua merkityksellisyyden tunteen menettämisen tai uhatuksi tulemisen kautta, jolloin toimeenpanevana tunnetilana on riiston tai nöyryytyksen kokemus. Toisaalta merkityksellisyyden etsiminen saattaa viritä myös mahdollisuudesta saavuttaa merkityksellisyyttä. Merkityksellisyyden etsintä voi olla sekä yksilöllisestä että sosiaalisesta identiteetistä kumpuava tarve. (Kruglanski et al. 2019, 44–46.)

Merkityksellisyyden menettämiseen linkittyy niin sanottu päättämisen tarve (*need for closure*), joka viime kädessä palautuu kaipuuseen muodostaa eheä ja yksiselitteinen maailmankuva. Usein yksiselitteinen maailmankuva kiinnittyy mustavalkoiseen ajatteluun ja narratiiviin, jossa sisä- ja ulkoryhmien välille muodostuu voimakas kuvitteellinen juopa. Päättämisen tarve voi ilmetä koetun halveksunnan tai hyljeksinnän jälkeisenä vihamielisyytenä syrjintää ulkoryhmää kohtaan. Aggressio on ollut ihmisajalle ikaikainen keino sovittaa koettu vääryys, osoittaa valtaa toisiin ihmisiin nähden ja palauttaa tunne omasta merkityksestä. Pyrkimys säilyttää positiivinen käsitys itsestä ja omasta viiteryhmästä toimii tällöin radikalisoitumiselle altistavana tekijänä. (Kruglanski et al. 2019, 47–48.)

Incelydessä keskeistä on tunne epäoikeudenmukaisuudesta ja hyljeksityksi tulemisesta. Incelit kuvaavat joutuneensa kolminkertaisen vääryyden uhriksi: Ensiksi genetiikka on ollut heitä vastaan, eikä ole suonut riittävästi pituutta, komeutta tai lihaksia. Toinen vääryys ovat heidät torjuneet naiset. Kolmanneksi heitä hyljeksitään ja inhotaan yhteiskunnallisella tasolla. (Cottee 2021.) Cottee (2021) ehdottaa incel-kulttuurin ydinarvoiksi misogyniaa, uhriutumista ja fatalismia. Kaunainen misogynia ei inceleiden keskuudessa ole pelkkä tunne, vaan se on kehittynyt identiteettitatuksiksi. Cottee (2021)

nimittää inceliä haavojen kulttuuriksi, joka versoo jäsentensä psykologisesta kärsimyksestä. Omien henkilökohtaisten traumojen paljastaminen muille saman kokeneille toimii puhdistavana kokemukseksi. (Eml.)

O'Malley et al. (2020) esittävät, että manosfäärin antifeministisen retoriikan mukaan naiseus on vain biologisen kypsyminen tulosta, kun taas mieheys on dynaamisempi piirre, joka täytyy itse ansaita ja muovata. Tästä syystä miesten selitetään olevan naisten yläpuolella. Koska lisääntyminen nähdään luonnonvalinnan päätarkoituksena, inceleiden näkemyksen mukaan se on ihmiselämän lajityypillisesti tärkein tavoite. Inceleiden mielestä naisilla on kuitenkin seksuaalimarkkinoilla epäreilu valta päättää siitä, kenen kanssa haluavat paritua ja harrastaa seksiä. (O'Malley et al. 2020.)

Incel-kontekstissa naiset tulkitaan ennen kaikkia pinnallisiksi pariutujiksi, jotka valitsevat kumppaninsa ulkoisten seikkojen kuten viehättävyyden, pituuden ja rodun perusteella antamatta painoarvoa luonteenpiirteille ja luotettavuudelle. Tästä seuraten incelit tulkitsevat naisten olevan heidän torjuttuksi tulemisensa juurisyy. (Hoffman et al. 2020.) Byerly havaitsi tutkimuksessaan (2020), kuinka incel-keskusteluissa seksi esitettiin miesten perustavanlaatuisena ihmisoikeutena. Vihan ja katkeruuden tunteiden nähtiin heijastavan omaan seksielämään liittyvää pettymystä, ja viha naisia kohtaan toimii inceleitä motivoivana tekijänä. Incelit itse näkevät virtuaalisen yhteisönsä positiivisessa valossa, kun taas ulkopuolisille se saattaa näyttytyä häiritsevänä ja äärimmäisen misogynisenä. (Byerly 2020.)

Inceleiden todellisuudessa on keskeistä uskomus lookismista eli ulkonäköseikkoihin palautuvasta yhteiskunnallisesta valtahierarkiasta, joka säätelee miesten ja naisten pariutumisen ja seksikäyttäytymistä. Incelit näkevät naiset ja heidän turhamaisuutensa juurisyyksi hierarkian syntymiseen ja ylläpysymiseen. Seksuaalinen vapautuminen on johtanut siihen, etteivät seksi ja parisuhteet enää jakaudu tasaisesti miesten välillä, vaan suurin osa naisista parituu sellaisten miesten kanssa, jotka parhaiten vastaavat ulkonäköihanteita. Nämä niin sanotut Chad-miehet saavat nekin naiset, jotka inceleiden mukaan kuuluisivat heille itselleen tai hierarkian keskivaiheille sijoittuville normiesmiehille. Inceleiden näkemyksen mukaan chadien tulisi paritua ainoastaan parhaiten kauneusihanteita vastaavien Stacy-naisten kanssa. Sitä vastoin stacyihin verrattuna vähemmän viehättävien naisten, niin sanottujen beckyjen, tulisi tunnustaa velvollisuutensa paritua normies- ja incel-miesten kanssa. (Malkki et al. 2021, 50–51.)

O'Malley, Holtin ja Holtin (2020) tutkimuksessa ulkonäköisten seikkojen jälkeen merkittävimpinä hierarkiaperuste on status ja varallisuus. Koska viehättävyyden ja statuksen välillä koetaan olevan vahva korrelaatio, incelit näkevät itsensä marginalisoituna ja sorrettuna ryhmänä, joilla ei juuri ole sosiaalista arvoa. Incelit siis kokevat elävänsä yhteiskuntahierarkian pohjalla, mutta paradoksaalisesti yllä-

pitävät silti ylemmydentunnetta. He lainaavat Matrix-elokuvien tematiikkaa, jossa ihmisen on tehtävä valinta sinisen ja punaisen pillerin välillä: punaisen pillerin valitseminen paljastaa todellisuuden oikean luonteen, kun taas siniseen pilleriin tyytyminen ylläpitää vallitsevaa illuusiota. Punaisen pillerin valinneet incelit ovat siis tiedostavampia kuin muut ihmiset, ja he näkevät maailman sellaisena kuin se todellisuudessa on. (Malkki et al. 2021, 50–51.) Normies-miehet ovat heidän mukaansa sinisen pillerin vaikutuksen alaisia, ja näin alistuvat feministisen järjestelmän sortoon. Incelit itse kokevat tiedostavansa, kuinka ”seksuaalimarxistinen” yhteiskunta kohdistaa miehiin seksistisiä asenteita. (Labba 2020.) Tämän epäoikeudenmukaisuuden kokemuksen voi tulkita aktivoivan merkityksellisyden etsimisen inceleillä.

5.1.2 Narrative – keinot

Narratiivilla tarkoitetaan tapaa, jolla ryhmän ideologia ilmenee kollektiivisissa vuorovaikutuksissa ja kommunikaatiossa (Kruglanski et al. 2019, 48). Narratiivi N3-mallin yhteydessä viittaa niihin keinoihin, joilla merkityksellisyden tunteen voi palauttaa (Kruglanski et al. 2019, 55); radikalisoitumiskontekstissa tämä tarkoittaa usein väkivallan käytön oikeutusta.

Inceliyyteen kuuluu havainto siitä, että seksuaalinen intimitetti naisen kanssa ei ole mahdollista prostituution ulkopuolella. Sen tavoittelusta luovutaan ja luopumista rationalisoidaan ”valaistumisella” ja aiemmin tavoitellun asian arvon kieltämisellä. Vaikka turhasta toivosta luopuminen ja oman kohtalon hyväksyminen kirvelee, irtipäästämisen voidaan kuvata olevan helpottavaa ja vapauttavaa. Alakulttuuriteorian terminologiassa tähän valaistumiseen viitataan reaktiomuodostumisen käsitteellä – torjumalla itse vältetään torjutuksi tuleminen. Incelit kääntävät häpeänsä ja huonommuutensa kilveksi vallitsevaa tilannetta vastaan. Osalle inceleista fatalistisen todellisuuden passiivinen hyväksyminen ei kuitenkaan ole mahdollista, vaan he näkevät väkivallan – joko itsen tai muihin kohdistuvana – tuovan ratkaisun ahdistavaan tilanteeseen. (Cottee 2021.)

Baelen et al (2019) mukaan inceleiden käyttämät narratiivit ovat yhteensopivia muiden ekstremististen ryhmien narratiivien kanssa. Ulkoryhmistä puhutaan negatiiviseen sävyyn, kun taas sisäryhmään liitetään positiivisempia määritteitä – vaikkakin inceleiden ryhmäidentiteetti paradoksaalisesti rakentuu hyljeksityksi tulemisen ja itseinhon tunteille. Incelit tukevat Baelen et al. (2019) mukaan argumenttejaan virheellisillä väitteillä ja tilastoilla, mikä lisää sisä- ja ulkoryhmien välistä polarisaatiota. Labba (2020) mukaan inceleiden ryhmäidentiteetti rakentuu kollektiivisen itseinhon, -säälän ja koettun sosiaalisen syrjäytymisen varaan. Omien ongelmien syiksi nähdään naiset, normies-miehet sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvat, sillä he ylläpitävät kestävämmäksi koettua yhteiskuntajärjestystä; tästä syystä heihin kohdistuvaa halveksuntaa ja jopa väkivaltaa pyritään normalisoimaan.

Labbafin (2020) mukaan jotkut incelit Internetin keskustelupalstoilla ehdottavat seksin tasapuolisemman jakautumisen keinoiksi prostituution laillistamisen lisäksi esimerkiksi valtion tarjoamia tyttöystäviä ja raiskausten sallimista. Inceleiden keskustelualueella on vaikeata erottaa, onko provosoivat viestit tarkoitettu otettavaksi vakavasti vai onko ne kirjoitettu piloillaan. Joka tapauksessa osa yhteisöstä tulkitsee ne kehotuksina ja toimii niiden mukaisesti. (Witt 2020.) Regehrin (2020) mukaan huumorilla normalisoidaan toksista kuvastoa ja väkivaltaista ideologiaa.

Baelen et al. (2019) analysoimissa keskusteluissa nousi esille myös nihilistinen näkemys siitä, ettei inceleillä ole mahdollisuutta ajaa asiaansa edes väkivaltaisinkin keinoin. Osa inceleistä piti väkivallanteiden oletettua suotuisaa vaikutusta toiveajatteluna ja psyykkisenä selviytymiskeinona. ”Älä odota muutosta, vaikka kuinka monta tikittävää aikapommia räjähtää tulevaisuudessa”, kuten eräs keskusteluun osallistuja kirjoittaa (suomentanut Anni Somero 2022). Tämä toivottomuus on Baelen et al. (2019) mukaan piirre, joka erottaa incelit muista ekstremistisistä ryhmittymistä. Itsemurhan ihannoiti on läsnä paitsi keskusteluissa sisällöllisesti, myös visuaalisesti: moni keskustelijoista on valinnut avatar-hahmokseen itsemurhaan viittaavan kuvan, ja jopa joukkoitsemurhia ehdotetaan keinoksi herättää huomiota inceleiden asiaa kohtaan. (Baele et al. 2019.)

Itseen ja muihin kohdistuvan väkivallan ihannoitua yritetään suitsia verkkoalustoilla kommentteja moderoimalla, ja esimerkiksi Toronton iskun jälkeen Incels.me-sivuston ylläpitäjät julkaisivat virallisen lausunnon, jossa korostettiin, ettei incelin ja väkivallan välillä ole linkkiä. Baelen et al. (2019) tutkimuksessa kuitenkin havaittiin, että väkivaltaan myönteisesti suhtautuvia viestejä esiintyi keskustelualueella huomattavan runsaasti. Osa keskustelijoista kirjoitti toivovansa lisää julmuuksia, kuten iskuja, jossa kuolonuhrien lisäksi tapahtuisi raiskauksia ja hapon heittämistä naisten kasvoille. Iskujen vaikutuksia uhrien omaisiin vähäteltiin ja niitä pidettiin lievänä verrattuna inceleiden kokemaan ahdistukseen. Kuten ekstremistisessä kielenkäytössä on tyypillistä, myös incel-piireissä iskut kehystettiin oikeutettuna ja sortoa vastustavaksi itsepuolustukseksi. (Eml.) Jones, Callum ja Wright (2019) puolestaan toteavat, että yhteisö rohkaisee ja jopa lietsoo jäseniään väkivaltaan.

Incelit eivät Morriksen ja Ratajczakin (2019) edusta niinkään omaa miestyyppiään vaan strategiaa, jolla pyritään ylittämään haasteet maskuliinisuuden toteuttamisessa. Incelit johtavat evoluutiopsykologiasta ja luonnonvalintateoriasta pohjaa väitteilleen siitä, että naisia ohjaa lisääntymishalu ja narsismi. Naisten ja miesten biologisilla eroilla he pyrkivät myös perustelemaan, miksi miehillä tulisi olla yhteiskunnassa enemmän valtaa kuin naisilla, ja kuinka feministit näin ollen pyrkivät toimimaan luonnollisten lakien vastaisesti. Näin incelit normalisoivat miesten aggression naisia kohtaan ja naisten seksualisoimisen. (O'Malley et al. 2020.)

Vaikka väkivaltaiset fantasiat eivät suoraan johda väkivaltaiseen toimintaan, on väkivaltafantasioilla korrelaatioyhteys itseen ja muihin kohdistuvaan väkivaltaan. Väkivalta tuottaa tekijälle tunnetta dominanssista uhriin nähden, mikä toimii itsetehostuksen keinona. Isla Vistan iskua edeltäneiden väkivaltafantasioiden on nähty tuoneen Rodgerille itsevarmuutta tekonsa toteuttamiseen ja tarjonnen sille oikeutusta. Myös vuonna 2018 Tallahassessa joogastudiolle hyökännyt ja seitsemää naista ampunut Scott Paul Beierle, joka identifioitui inceliksi, oli valmistautunut iskuun hankkimalla aseistusta ja virittämällä itseään murha- ja raiskausfantasioilla. (Scaptura & Boyle 2020.)

Inceleiden käyttämä retoriikka on Cotteen (2021) vahvasti liioittelevaa ja provokatiivista. Keskustelupalstalla saatetaan esimerkiksi toivoa kaikkien naisten kuolemista, vaikka implisiittinen merkitys on ilmaista vastenmielisyyttä naisia kohtaan – ei suinkaan yllyttää muita tappamaan heitä. Brutaalien ja vahvasti tunnelautuneiden ilmausten todellisen viestinnällisen sisällön tunnistaminen on tutkijoille haastavaa. Voimakkaista ilmauksista on vaikeata sanoa, onko kyseessä vilpityn lausuma, tavoitel-laanko sillä shokeerausarvoa vai toimiiko se venttiilinä pahalle ololle. Samoin on haastavaa selvittää yksiselitteisesti voimistaako inceleiden yhteisö jäsentensä radikalisaatiota vai toimiiko se päinvastoin jännitystä laukaisevana tekijänä tarjoamalla tilan päästellä höyryjä; Cotteen (2021) mukaan kumpaa-kin.

5.1.3 Network – oikeutus

Tyypillisesti perhe, ystävät ja mentorit ovat tärkeimpiä altistumiskanavia väkivallan oikeuttavalle ideologialle, sillä heitä pidetään luotettavina ja vakavasti otettavina lähteinä (Kruglanski et al. 2019, 51). Incel-kontekstissa on kuitenkin ominaista, että suhteet reaalityodellisuuden ihmisiin ovat heikentyneet, ja virtuaaliyhteisö muodostuu tärkeimmäksi sosiaalseksi vaikuttimeksi. Kuitenkin, verkosto toimii radikalisoitumisen katalysaattorina ainoastaan silloin, kun sen jäsenet omaksuvat siihen sopivan narratiivin. Ehtona on myös, että verkosto toimii yksilölle tiedollisena auktoriteettina, eli se määrittää faktuaalisen ja normatiivisen todellisuuden: kuinka asiat ovat ja kuinka niiden pitäisi olla. Tällä mekanismilla verkosto validoi narratiivinsa sekä muovaa jäsentensä uskomuksia ja asenteita. Palkinnoksi sitoutuneille jäsenille verkosto tarjoaa kunnioitusta ja arvonantoa. (Kruglanski et al. 2019, 53–54.)

Regehrin (2020) mukaan incel-yhteisön tuottama kuulumisen tunne voi olla jäsenelle lähes addiktiivinen kokemus. Incel-ideologia vetoaa erityisesti herkkiin ja haavoittuvaisiin yksilöihin kanavoiden heidän yksinäisyytensä ja torjutuksi tulemisensa aggressioksi. Muodostuu kehä, jossa väkivalta siirtyy virtuaalimaailmassa esitetyistä sanoista todelliseen maailmaan, minkä jälkeen sen konkretisoitumista juhlietaan jälleen verkossa. (Eml.)

Usein väkivallan oikeuttamiseen kytkeytyvässä ääriajattelussa vastuu omasta toiminnasta säilytetään muiden vastuulle, mikä koventaa asenteita heitä kohtaan. Deindividualisaatioksi kutsutussa prosessissa ihminen ikään kuin katoaa yksilönä ja sulautuu sosiaaliseen identiteettiinsä. Yhteisön edustajana toimiminen lisää kokemusta suuremmasta taustavoimasta, joka kannattelee yksittäistä toimijaa. (Koomen & van der Pligt 2016, 198–199.)

Cottee (2021) viittaa artikkelissaan Jeremy Waldroniin (2004), joka tunnistaa väkivallan teoille kolme funktiota. Väkivallanteko voidaan nähdä terapeuttisena ja puhdistavana tekona, joka vapauttaa tekijän alemmuuskompleksista. Toiseksi teko on ilmaisumuoto, joka lähettää kohderyhmälle viestin. Viestin tarkoituksena voi olla ilmaista halveksuntaa tai vaatia tunnustusta omalle kärsimykselle. Kolmanneksi väkivallalla voidaan pyrkiä saavuttamaan omia eettiseksi katsottuja tavoitteita. Cotteen (2021) näkemyksen mukaan incel-inspiroitunut terrorismi palvelee seuraavia yhteen linkittyviä tarkoituksia: naisten ja chadien rankaiseminen; kompensoida tekijän kokema nöyryytys; tehdä näkyväksi itseä ja omaa tuskaansa; hyökätä vasten omahyväiseksi ja välinpitämättömäksi tulkittua yhteiskunnallista valtavirtaa.

Yhteisössä vaikuttava vahva johtohahmo voimistaa Koomenin ja van der Pligtin (2016, 176) mukaan tyypillisesti ryhmäajattelun vaikutusta. Inceleillä tällaista johtohahmoa ei ole osoitettu olevan, vaan kyseessä on organisoitumaton ja löyhästi yhteen liittynyt yhteisö. Tästä huolimatta heillä on useiden muiden ekstremististen liikkeiden tavoin omat sankarihahmonsensa ja marttyyrinsä (Salojärvi et al. 2020). Näistä merkittävin on Elliot Rodger, jonka iskuja pidetään ensimmäisenä incel-motivoituneena väkivallantekona. Suurin osa inceleistä ei samaistu Rodgeriin hänen tappamiensa naisten vuoksi, vaan koska he jakavat hänen seksuaalisen häpeänsä ja loukatun miehisen ylpeytensä. (Cottee 2021.) Manifestissaan Rodger viittasi itseensä yliverlaisena herrasmiehenä (*supreme gentleman*), ja käsitteestä on muodostunut inceliä keskuudessa usein toistettu mantra (Hoffman et al. 2020).

Witt (2020) tarkastelee Rodgeria kahdesta näkökulmasta pohtiessaan hänen merkitystään incel-yhteisössä: ”Rodger, joka oli” viittaa Rodgerin henkilöön, joka kuoli aikaansaamansa verilöylyn päätteeksi ja joka vaikuttaa yhteisöön pääosin kirjoittamansa manifestin välityksellä. ”Rodger, joka on” puolestaan on inceleille merkityksellinen symboli, jopa eräänlainen yhteisöllisyyttä tuottava suojelupyhimys. Jotkut incelit jopa viettävät ”Pyhän Elliotin päivää” tilaamalla Rodgerin lempikahvin Isla Vistan iskujen vuosipäivänä. Incel-liike, etenkin sen radikaali aines, henkilöityy Rodgerissa, ja hänen manifestinsa toimii eräänlaisena oppijärjestelmänä sanoittaen monen incelin mielissä heidän omia kokemuksiaan. (Witt 2020.)

Poliisien kuulustelussa Minassian kertoi Rodgerin inspiroineen häntä ja Isla Vistan iskujen saaneen hänet toimimaan omassa surullisuudessaan vellomisen sijaan. Hän kertoi myös toivovansa innostavansa myös muita liittymään kapinaan yhteiskuntaa vastaan, joka sallii inceleihin kohdistuvan sorron.

Regehr (2020) näkee tämän viitteenä siitä, että incel-iskujen taustalla on ideologinen motiivi eikä niiden väkivaltaisuutta tule palauttaa ainoastaan väkivaltaisiin yksilöihin. Rodgerin ja Minassianin osakseen saaman ihailu toimii työntävänä tekijänä, joka rohkaisee heihin samaistuvia seuraamaan esimerkkiä. (Regehr 2020.)

Baele et al. (2019) näkee vaarallisena piirteenä sen, että Minassianin ja Rodgerin kaltaiset yksilöt saavat osakseen ihailua ja heitä pidetään incel-yhteisössä prototyyppeinä jäseninä. Labbaf (2020) nostaa huolenaiheeksi koston julistavien manifestien julkaisemisen väkivaltaisten iskujen yhteydessä. Manifestit ovat omiaan kiihottamaan muita inceleitä seuraamaan väkivaltaisten yksilöiden viitoittamaan tietä. Yhteisön osoittama arvostus koettuun vääryyteen väkivallalla vastanneille toimii eräänlaisena palkintona, jota muut saattavat pyrkiä tavoittelemaan (Kruglanski et al. 2019, 55).

5.2 Ekstremistinen incel-puhe avoimilla suomalaisilla verkkoalustoilla

Internet tarjoaa eri ideologioille kanavan ylläpitää yhteisöä ja tavoittaa uusia jäseniä. Myös ideologiaan liittyvän väkivaltaa ihannoivan tai siihen yllyttävän materiaalin levittäminen on mahdollista useita verkon viestintäalustoja hyödyntämällä, sillä palveluntarjoajat esimerkiksi niin kutsutussa dark webissä monitoroi keskusteluja. Aiheesta kiinnostunut tiedonetsijä voi löytää kanavan, jossa ääriajattelu ei näyttäyty poikkeavana vaan siihen saatetaan jopa kannustaa. (Sisäministeriö 2020, 54.)

Verkkovälitteisen radikalisoitumisen ja ryhmien välisen polarisaation eräs avaintekijöistä on niin sanottu kaikukammiovaikutus. Dialogin käyminen yksinomaan samanmielisten kanssa ja altistumattomuus omaa ajatusmaailmaa haastaville ideoille ovat omiaan johtamaan niin sanottuihin sosiaalisen median kaikukammioihin. Kaikukammiot vahvistavat vallitsevaa ajatusmaailmaa, sillä ne sulkevat vastakkaiset näkemykset ulkopuolelle. (Labbaf 2020.)

Salojärvi et al. (2020) mieltävät digitaalisen vallankumouksen tarjoavan mahdollisuuksia myös marginaalisille sosiaalisille liikkeille. Sosiaalisten media-alustojen avulla on mahdollista saada äänensä kuuluviin ja resonoimaan samanmielisten keskuudessa globaalissa mittakaavassa. Internetin aika-kausi on Salojärven et al. (2020) mukaan muuttanut sosiaalisuuden dynamiikkaa: kokemus jaetusta ryhmäidentiteetistä on helpompi saavuttaa, ja se vahvistaa muiden näkemysten vaikutusta itseensä.

Verkkovälitteinen vuorovaikutus eroaa kasvokkain käydystä vuorovaikutuksesta. Sen lisäksi, että siellä on helpompi hakeutua ja päätyä yksipuolisen informaation äärelle, se auttaa löytämään samanlaisesti ajattelevien ihmisten verkostoja. Näin se on omiaan muodostamaan sisäänpäin kääntyneitä yhteisöjä, jotka jakavat yhteenkuulumisen tunteen. (Koomen & van der Pligt 2016, 182–183.) Verkossa on tyypillistä viestiä anonyymina tai nimimerkin suojassa. Hornsey (2008, 210) viittaa Reicherin, Spearsin ja Postmesin näkemykseen, että anonyymiteetti vahvistaa sosiaalisen identiteetin osuutta yksilön minäkäsityksessä henkilökohtaisen identiteetin kustannuksella. Seurauksena yksilö

herkistyy jaetun identiteetin määrittelemille normeille, jotka voivat olla joko prososiaalisuuteen tai epäsosiaalisuuteen kehottavia.

Valtioneuvoston tutkimushankkeessa vuosina 2020–2021 selvitettiin, kuinka ekstremistiset ideologiat ilmenivät suomenkielisessä mediaympäristössä. Hankkeessa kartoitettiin myös incel-alakulttuuriin liittyvää keskustelua avoimilla verkkoalustoilla, eli sivustoilla, joiden sisältö on luettavissa ilman kirjautumista. (Malkki et al. 2021, 13–14.) Tutkimuksessa inceliin liittyvää keskustelua paikallistettiin erityisesti Ylilauta-keskustelualueelta, josta sitä kuitenkin poistetaan aktiivisesti. (Malkki et al. 2021, 19.) Malkki tutkimusryhmineen (2021, 51) havaitsi, että incel-henkistä keskustelua esiintyi Ylilaudalla erityisesti yksinäisyyttä, masennusta ja seksuaalista turhautumista käsittelevissä keskusteluissa. Toisille käyttäjille tarjotun vertaistuen lisäksi havaittiin toistuvasti naisvihamielisiä kommentteja.

Inceliin kytkeytyvää väkivallan hyväksyvää puhetta löytyi olennaisesti vähemmän kuin esimerkiksi äärioikeiston piireissä, mutta näiden ryhmien välillä ilmeni myös päällekkäisyyttä; sama havainto toistuu myös aikaisemmissa tutkimuksissa. (Malkki et al. 2021, 19.) Esimerkiksi van Brunt ja Taylor (2021, 27) toteavat, että incel-alakulttuurin keskiössä näyttävät olevan valkoihoiset miehet. Malkin et al. (2021, 51) mukaan sekä äärioikeisto että incel ammentavat vaikutteita manosfääri-alakulttuurista ja jakavat konservatiivisen arvomaailman. Maahanmuuttovastaisia näkemyksiä esiintyi inceleiden parissa runsaasti, ja maahanmuuttajataustaisten miesten nähtiin uhkaavan omia pariutumismahdollisuuksia. Maahanmuuttajataustaisiksi nähtyjien miesten kanssa seurustelevat suomalaisnaiset saatiin joissakin kommentteissa nähdä valkoisten suomalaisten heteromiesten sukupuuton aiheuttajina. (Malkki et al. 2021, 51.) Cottee (2021) kuitenkin huomauttaa, että äärioikeisto ei ole incel-yhteisössä monopoliasemassa, vaan inceleiksi identifioituvat myös muut kuin valkoihoiset. Siinä missä äärioikeistolainen misogynia verhotaan omiksi katsottujen naisten kunnian puolustamiseksi, incelit eivät tällaista intressiä jaa.

5.3 Ongelmallinen yhteisö vai oirehtivat yksilöt?

Incel-ideologian mukainen ääriajattelu ja radikalisoituminen saattavat muodostaa yksittäisestä toimijasta uhan muille ihmisille. Tällöin voidaan puhua niin sanotusta huolta aiheuttavasta henkilöstä. Sisäministeriön (2019, 22) määritelmän mukaan huolta aiheuttavalla henkilöllä tarkoitetaan yksilöä, josta on tämän käyttäytymisen tai elämäntilanteen vuoksi virinnyt erityinen huoli. Näissä tilanteissa tehdään lisäselvityksiä kohdennetun väkivallan uhkan arvioimiseksi. Arvion pohjalta valitaan tilanteeseen sopivat toimenpiteet, joiden tarkoituksena on estää rikoksia ja katkaista henkilön polku väkivaltaiseen käyttäytymiseen. Usein huolta aiheuttava henkilö pyritään ohjaamaan esimerkiksi sosi-aali- ja terveystalveluiden piiriin, joten viranomaisten välinen yhteistyö on keskeinen elementti jännitteisen tilanteen onnistuneessa purkamisessa. (Eml.)

Digitalisaation ja sosiaalisen median vaikutuksen voimistuessa terrorismi on muuttanut muotoaan keskusjohtoisten organisaatioiden ulkopuolella tapahtuviksi yksittäisten toimijoiden hankkeiksi. Terrorismia vastaan suunnatut toimenpiteet, jotka perustuvat terroristiryhmiin vaikuttamiseen niiden johtajien kautta eivät sovellu uudentyypisen uhan torjumiseen. Toisaalta esimerkiksi Minassian kertoi suunnitelleensa iskuja yhdessä Rodgerin ja Harper-Mercerin kanssa; väitettä on vaikea todentaa, mutta yhteisesti suunnitellut iskut ovat omiaan nostamaan incel-iskujen uhkaintensiteettiä. (Hoffman et al. 2020.)

Hoffman et al. (2020) nostaa huolenaiheeksi incel-yhteisön saavutettavuuden sekä yksinäisyyden ja tuskan kanavoimisen vihaksi ja väkivallaksi. Vastatoimenpiteitäkin on tehty: Alkuperäisen incel-yhteisön perustaneen Alanan uusi Love Not Anger -organisaatio pyrkii auttamaan inceleitä käsittelemään yksinäisyyttään muilla keinoin kuin väkivallalla. Moonshot CVE puolestaan on väkivaltaista ekstremismia vastaan taisteleva yritys, joka auttaa inceleitä saamaan tarvitsemaansa apua ja tukea. (Eml.)

Yksilö ei automaattisesti omaksu muiden yhteisön jäsenten näkemyksiä, vaan peilaa niitä omiin kokemuksiinsa ja tulkintoihinsa. Muun muassa Rodger (2014) toteaa saaneensa manosfääristä vahvistusta omille teorioilleen, mutta törmänneensä myös oman näkemyksensä mukaan turhauttavan typeriin mielipiteisiin. Krugnalski et al. (2019, 56) mainitsee norjalaisen massamurhaajan Andrei Breivikin ja Unabomberina tunnetun Theodore Kaczynskin esimerkkeinä niin sanotuista lone wolf -terroristeista, jotka loivat oman narratiivin ääri liikkeen pohjalta. Breivik ammensi vaikutteita ääriajattelusta, joka määritteli puolustavansa eurooppalaista kulttuuria islamilta ja feminismitä. Kaczynskia puolestaan motivoi huoli ympäristöstä. (Eml.) Yhteisön radikalisoiva vaikutus palautuu lopulta yksilön ominaisuuksiin.

5.4 Väkivaltaista ekstremismia?

Incelit eivät tyypillisesti hae ongelmiinsa ratkaisuja poliittisen vaikuttamisen keinoin, vaikka tunne alistetuksi ja sorretuksi tulemisella on vahva rooli yhteisön narratiivissa. Incel-väkivalta kumpuaa kuitenkin etupäässä turhautumisesta ja individualistisista lähtökohdista kuin halusta aikaansaada yhteiskunnallista muutosta. Inceleiden ideologinen narratiivi myös kuvaa sisä- ja ulkoryhmän välistä valtakamppailua tavalla, jota voidaan pitää tyypillisenä ekstremistiselle ajattelulle. (Hoffman et al. 2020.) Tästä syystä muun muassa Hoffman et al. (2020) katsovat, että incel-yhteisön ääri laittaa ja heidän suorittamiaan väkivaltaisista tekoista tulee tarkastella terrorismina.

Incelit julistavat kovaan ääneen vihaansa, mutta he ovat jakautuneita sen suhteen, miten haluavat asiaansa edistää. Näin ollen heillä ei ole selkeää tai yhdenmukaista poliittista agenda. (Cottee 2021.) Cottee (2021) kuitenkin toteaa, että koska incel-inspiroitunut väkivalta on ideologisesti moti-

voitunutta ja potentiaalisesti kuolettavaa, sitä voidaan pitää terrorismin muotona – joskin hyvin harvinaisena sellaisena. Suurin osa inceleistä ei radikalisoitu uskomaan, että väkivalta olisi oikeutettua. Yhteisön tuki auttaa heitä tulkitsemaan ja käsittelemään tuntemuksiaan. (Eml.)

Baele et al. (2019) ovat tarkastelleen inceleiden keskustelualustoillaan käyttämää kieltä, ja tunnista-
neet siinä poliittisesti motivoituneita piirteitä. Tutkimusryhmä havaitsi heidän rationalisoivan koettua
ahdinkoan narratiivilla, jonka mukaan ulkoryhmällä on heitä vastaan suunnattu agenda. Tätä ilmen-
sivät inceleiden keskusteluissa korostuneet tunnelatautuneet verbit kuten ”kontrolloida”, ”taistella”,
”pakottaa” ja ”aivopestä”. Kapinauhoa esiintyi runsaasti, ja esimerkiksi Toronton iskujen toivottiin lau-
kaisevan ketjureaktion, jonka seurauksena yhteiskunta tunnustaisi feminismin ylilyönnit ja inceleiden
kokemat vääryydet sekä turvaisi kaikkien miesten oikeuden seksiin. (Baele et al. 2019.)

Vaikka vain pieni vähemmistö inceleistä on suorittanut julkisen väkivallanteon, yhteisö yhdistetään
Tomkinsonin, Harperin ja Attwellin (2020) mukaan enenevässä määrin väkivaltaisuuksiin. Tomkinson
et al. (2020) näkemyksen mukaan incelit tavoittelevat väkivallalla ideologisia ja poliittisia pyrkimyksiä,
minkä vuoksi ainakin radikaaleimpia heistä voidaan pitää väkivaltaisina ekstremisteina.

Cotteen (2021) mielestä inceliä ei voida pitää väkivaltaisena ekstremisminä, sillä viharetoriikasta
huolimatta se ei ideologisella tasolla tarjoa väkivaltaa tarpeellisena keinona puolustaa sisäryhmää.
Väkivaltaisten inceleiden toimeenpanevana voimana toimii pääosin apatia, ei niinkään väkivaltainen
kapina. Vaikka muun muassa Minassian ja vuonna 2015 yhdeksän ihmistä tappanut ja seitsemää
haavoittanut Chris Harper-Mercer kertoivat toivovansa innostaneensa muita liittymään incel-kapi-
naan, he eivät resonoi koko incel-yhteisön ääntä. (Cottee 2021; van Brunt & Taylor 2021, 208.)

Inceliin liittyvä turhautuminen ja epäoikeudenmukaisuuden kokemus kääntyy useammin itsetuhoi-
suudeksi kuin muiden vahingoittamiseksi (Baele 2019). Salojärven et al. (2020) mukana incel-yhtei-
sön piirissä väkivallan hyväksymistä vaikuttamisen keinona kuitenkin esiintyy laajalti. Erotuksena
monesta muusta ääriyhmästä inceleitä ei kuitenkaan Salojärven et al. (2020) mukaan aja halu yh-
teiskunnalliseen muutokseen, vaan väkivalta nähdään ennen kaikkea reaktiona heidän kokemaansa
jatkuvaan sortoon. Myöskään tähän opinnäytetyöhön haastatellun vanhemman konstaapelin näke-
myksen mukaan inceleitä ei ole tarkoituksenmukaista tarkastella terroristi- tai ääriilikeenä.

Malkin et al. (2021, 51) mukaan incel-yhteisössä ilmenee myös niin sanottua viimeinen ratkaisu -
ajattelua, jota incelit kutsuvat mustan pillerin nielaisemiseksi. Mustan pillerin nielaiseminen tarkoittaa
joko joukkomurhaa tai itsemurhaa, johon ryhdytään toivottomaksi koetun tilanteen edessä. Malkki
tutkimusryhmineen (2021, 52) havaitsi, että Ylilauta-forumilla itsemurhaa käsittelevissä viestiket-
juissa esiintyi väkivaltaan yllyttäviä incelistä vaikutteita saaneita viestejä. Viesteissä muun muassa
kehotettiin kostamaan naisille ja chadeille, joiden syytä itsetuhoajatuksia aiheuttava seksin puute on.
Väkivaltaan yllyttäviä keskustelijat muodostivat kuitenkin forumilla pienen vähemmistön, ja heidän

mustan pillerin nielaisemiseen viittaavat viestinsä yleisesti ottaen tuomittiin (emi). Muun muassa van Brunt ja Taylor (2021, 111) toteavat viimeinen ratkaisu -ajattelun olevan eräs radikalisoitumisen varomerkeistä. Vaikka vain pieni osuus inceleistä on altis toimimaan väkivaltaisten uskomusten mukaisesti, ideologiassa on huomattavan toksisia piirteitä (O'Malley et al. 2020).

6 INCEL SUOMALAISEN POLIISIN SILMIN

Tässä osiossa tarkastellaan incel-ilmiötä poliisitoimin näkökulmasta. Tavoitteena on hahmottaa, millaisena uhkana incel näyttäytyy poliisiorganisaatiota edustavan haastateltavan silmin. Haastatteluaineistoa analysoitaessa johtoajatuksena oli kaksi teemaa: incel potentiaalisena uhkakuvana ja ilmiön tunnistettavuus poliisiorganisaatiossa. Näitä teemoja koskevia havaintoja käsitellään omina väliotsikoinaan. Haastattelukysymykset ovat tämän opinnäytetyön liitteenä (Liite 1). Lopuksi omassa väliotsikossaan tarkastellaan inceliä lainsäädännöllisestä perspektiivistä.

On huomioitava, että haastatteluaineiston kapeuden vuoksi tulokset eivät ole yleistettävissä, vaan tarjoavat yhden näkemyksen aiheeseen. Haastateltava totesi, että hänen työkuvuassaan painottuvat enemmän ääriilikkeessä mukana olevat, inceliin ajautuneet yksilöt eikä niinkään heidät toisiinsa liittävä ajatusmaailma. Heille incel ei ole itsetarkoitus, vaan pyrkimys hakea hyväksyntää ja ryhmää ympärilleen.

6.1 Incel – potentiaalinen uhkakuva?

Opinnäytetyöt varten haastateltu Helsingin poliisilaitoksen vanhempi konstaapeli kertoi törmänneensä inceliin työnsä puolesta muutamia kertoja; osassa tapauksista äärioikeistolaisuus oli ollut päävaikuttimena siihen, että poliisi oli kiinnostunut kyseisistä henkilöistä, mutta haastateltava oli tunnistanut myös viitteitä incel-ajattelutavasta. Eräässä tapauksessa puolestaan käsillä oli naisen käsitäminen miehen omaisuutena ja seksittömyydestä juontuva naisviha, mutta haastateltavan tulkinnan mukaan kyseessä ei kuitenkaan ollut niin sanotusti puhdas incel-ideologia.

Haastateltava (2022) piti incel-ideologian huolestuttavimpana piirteinä normaalielämän ihmissuhteiden katkeamista ja antipatioita naisia kohtaan. Yksilö vetäytyy ikään kuin kuoreen ja saattaa väkivalta-ajatuksen vuoksi ryhtyä väkivaltaisiin tekoihin.

”Niiltä loppuu kaikki muut kontaktit, ja sitten se katkeroituminen -- saattaa aiheuttaa sitten sen, että ne tulee jossain vaiheessa radikalisoitumaan. Ja -- monesti tuntuu siltä, että heillä on sitten antipatioita naista kohtaan. Koska naiset ovat hylänneet heidät -- siinä on tietty kostonhalu, sitten on mahdollista, että joku nainen saattaa joutua siihen sitten uhriksi heidän kostotoimenpiteilleen.” (Haastateltava 2022.)

Ilman tarkempaa tutkimustietoa on haastateltavan mukaan vaikeata määrittää incel-ideologiaan liittyvää uhkatasoa. Suomessa ei myöskään ole yhtä incelit yhteen kokoavaa keskusteluforumia, vaan he osallistuvat yleensä dialogiin kansainvälisillä areenoilla. Kotimaisten inceleiden määrää on näin ollen vaikeata arvioida, saati sitä, kuinka moni näistä on väkivaltaisesti radikalisoitunut. Määrittämättömästä uhkatasosta johtuen on myös mahdotonta mitoitaa, kuinka paljon resursseja poliisin tulisi käyttää incel-motivoituneen väkivallan torjuntaan. Erittäin marginaaliseen ilmiöön ei todennäköisesti ole mielekästä varata erillisiä voimavaroja. (Haastateltava 2022.)

Haastateltava (2022) itse näkee incelin enemmänkin ajatuskuplana, johon ihminen ajautuu hakiesaan vertaistukea Internetin keskusteluforumeilta, kuin varsinaisena ääri liikkeenä tai -ideologiana. Katkeroituminen ja takertuminen ajatusmalliin voivat kuitenkin hänen mukaansa johtaa radikalisoitumiseen.

6.2 Tunnistetaanko incel poliisiorganisaatiossa

Ilmiön havaitseminen edellyttää sen tunnistamista. Haastateltavan kokemuksen mukaan incel tunnustetaan poliisissa huonosti, ja incel-vaikutteet usein hautautuvat muihin huolta aiheuttaviin piirteisiin. Haastateltava kertoi itse törmänneensä incel-ilmiöön ikään kuin vahingossa luettuaan erään tutkimuksen, minkä jälkeen hän alkoi tunnistaa viitteitä inceliydestä työtehtävissään. Puhtaasti incel-motivoituneita tapauksia ei haastateltavalle ole kuitenkaan tullut vastaan. (Haastateltava 2022.)

On syytä myös todeta, että poliisi ei kaikissa tilanteissa ole paras taho auttamaan incel-ideologian vuoksi radikalisoitumiselle altista henkilöä. Yksilö saattaa kuulua pikemminkin terveydenhuollon tai sosiaalitoimen substanssiosaamiseen piiriin; toki mikäli asiaan liittyy selkeä suunnitelma rikoksen tekemiseen, kyseessä on poliisiasia. (Haastateltava 2022.)

"-- lähinnä tällä hetkellä ongelma on varmaan just se tunnistaminen, ja miten ne henkilöt löydettäs, et heitä pystyy auttaa." (Haastateltava 2022.)

Haasteena on lisäksi se, että ääriajattelun piiriin ajautuneilla kynnyks poliisin kanssa asioimiseen on äärimmäisen korkea. Lähipiirille voi viritä huoli henkilöstä, jonka he kenties saattavat poliisin tietoon; he eivät kuitenkaan ole välttämättä selvillä tämän ajatusmaailmasta, eivätkä tästä syystä tunnista tätä inceliksi. (Haastateltava 2022.)

6.3 Lainsäädännöllinen näkökulma

Incel on poliisin tehtäväpiiriä koskettava ilmiö viimeistään silloin, kun se manifestoituu joko suunniteltuna tai toteutuneena väkivallantekona. Rikoslain (39/1889, jatkossa RL) nimikkeistä tulisivat tällöin kyseeseen esimerkiksi törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelu (RL

21:6a) pahoinpitely (RL 21:5) tai jopa murha (RL 21:2). Sen sijaan rikoslain 34 luvussa lueteltujen terrorismirikosten nivoutuminen incel-ideologiaan on kyseenalaista.

Rikoslain 34 luvun 6 § määrittelee rikoksentehtäjän toimivan terroristisessa tarkoituksessa muun muassa niissä tilanteissa, joissa hänen pyrkimyksensä on puuttua valtion hallituksen, viranomaisen tai kansainvälisen järjestön toimintaan, muuttaa oikeudettomasti valtiosääntöön tai horjuttaa vakavasti oikeusjärjestystä. Myös vakavan pelon aiheuttaminen väestön keskuudessa täyttää tunnusmerkistön. Kyseinen pykälä määrittelee terroristiryhmän vähintään kolme henkilöä kattavaksi rakenteeltaan jäsenyneeiksi yhteenliittymäksi, jolla voidaan katsoa olevan jonkinlainen ajallinen pysyvyys ja joka pyrkii tekemään terrorismirikoksia. Incelin ei voitane katsoa täyttävän rikoslain määritelmää terroristiryhmästä organisoitumattomuutensa takia.

Entä voitaisiinko incel väkivallan motiivina tulkita rangaistuksen koventamisperusteena RL 6:5 neljännen kohdan mukaisesti? Mainitussa lainkohdassa määritellään koventamisperusteena rikoksen tekeminen muun muassa rotuun, syntyperään, uskontoon, seksuaaliseen suuntautumiseen tai vammaisuuteen perustuvasta vaikuttimesta. Sukupuolta ei rangaistusta raskauttavana vaikuttimena mainita, mutta Marinin hallituksen ehdotus (HE 7/2021) sukupuoleen perustuvan rikosvaikuttimen käytön lisäämiseksi koventamisperusteiden luetteloon on eduskunnan käsittelyssä; samassa ehdotuksessa esitetään sukupuolta lisättäväksi myös kiihottamista kansanryhmää vastaa koskevan pykälään (RL 11:10) niin sanotuksi vihamotiiviksi. On siis mahdollista, että tulevaisuudessa incel-motivoitunutta naiseen kohdistuvaan väkivaltaan tarkasteltaisiin kategorisesti viharikoksina.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä osiossa pohditaan opinnäytetyöllä aikaansaatuja tuloksia ja muodostetaan niiden perusteella johtopäätöksiä. Tarkoitus on reflektoida tehtyä opinnäytetyötä ja nostaa sieltä esiin tärkeiksi koettuja näkemyksiä.

Kuten jo aikaisemmin tässä opinnäytetyössä on todettu, suinkaan kaikki incelit eivät hyväksy identiteettinsä nimissä tehtyjä väkivaltaisia tekoja. Kirjallisuuskatsauksen ja haastattelun perusteella on kuitenkin ilmeistä, että incelissä on yhteisönä ja ideologiana selkeitä väkivaltaiseen ekstremismiin viittaavia piirteitä. Epäoikeiden mukaisuuden kokemus nivoutuneena toivottomuuteen ja vihamielisyyteen on yhdistelmä, joka on omiaan johtamaan väkivaltaiseen käyttäytymiseen. Se, että väkivalta nähdään oikeutettuna ratkaisuna kestävämmäksi koettuun nykytilaan, on ilman muuta huolestuttavaa.

Eräs incel-keskusteluissa huomiota herättävä seikka on avoimesti naisia halveksiva kirjoituskulttuuri. Kumpuaa se sitten kussakin tilanteessa odotetun roolin esittämisestä, shokeeraustavoitteesta tai pahan olon purkamisesta, dehumanisoiva retoriikka normalisoi naisten toiseuttamisen. Alkuperäinen

kirjoittaja on saattanut pyrkiä käyttämään kärjistystä viestinnällisenä tehokeinona, mutta vastaanotaja saattaa tulkita viestin kirjaimellisemmin, jopa yllytyksenä väkivaltaan. Sanoista tekoihin on matkaa, mutta matkan pituus ei ole vakio. Väkivaltaan virittyneet incelit ovat myös muiden ekstremistien tavoin siirtymässä enenevässä määrin pimeään verkon puolelle, jossa keskustelujen valvonta on vähäistä. Tämä siirtyminen mahdollistaa entistä räväkemmän ja vihamielisemmän viestinnän.

Incel on ilmiönä monimuotoisempi kuin huomattavaa medianäkyvyyttä saavien yksittäisten iskujen perusteella voisi olettaa. Yhtymäkohtia esimerkiksi syrjäytymiseen, seksismiin ja muihin yhteiskunnallisiin ongelmiin on runsaasti. Suomessa incel ei ole toistaiseksi nähty Isla Vistan tai Toronton iskujen tapaisia väkivaltaisista tekoista, jotka olisi nimenomaisesti yhdistetty juuri inceliin. Niiden mahdollisuutta ei kuitenkaan voi sulkea pois; kenties korona-aika on entisestään heikentää parisuhdetta etsivien inceliin mahdollisuuksia löytää seuraa, mikä saattaa turhauttaa ja lisätä toivotonmuutta.

Poliisi ei ole ainoa tai monessakaan tilanteessa paras taho auttamaan väkivaltaisen ekstremismin partaalla olevia inceleitä. Loppujen lopuksi incel vaikuttaa poliisin toimintaan ainoastaan äärimmäisessä muodossaan. Sekä incel-motivoituneen rikollisuuden torjunta että sen inspiroimana tehdyn rikoksen vihamotivien tunnistaminen edellyttävät ilmiön tunnistamista poliisissa. Tietoisuuden lisääminen poliisiorganisaatiossa – kuten muissakin sidosryhmäviranomaisissa – olisi siksi tärkeää. Lisätutkimukselle olisi myös tilausta, jotta voidaan kartoittaa muun muassa ääriajattelun yleisyyttä incel-yhteisön piirissä. Toisaalta on syytä muistaa ilmiön marginaalisuus; on tuskin tarkoituksenmukaista varata ylenpalttisia resursseja juuri incelin torjuntaan.

Tutkimuksellisella kentällä vallitsee kiisteleviä näkemyksiä siitä, onko inceliä mahdollista tai mielekäästä tarkastella väkivaltaisena ekstremismina tai terrorismina; väkivaltaisen ekstremismin määrittelyä sidotaan tällöin yhteiskunnalliseen vaikuttamaan väkivaltaa käyttämällä. Vaikka yhteisön sosiaalinen identiteetti viriää koetuista yhteiskunnallisista epäkohdista, ei inceleillä ole nähtävissä selkeää vaikuttamispyrkimystä – väkivaltaisuudet ovat yleisesti tulkittavissa enemmänkin reaktioiksi kuin osaksi päämäärätietoista tavoitteenasettelua. Toisaalta esimerkiksi iskujen tekijöiden julkaisemat manifestit viittaavat siihen, että teoilla pyritään joukkoistamaan muita yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi.

Opinnäytetyön kannalta keskeistä on kysymys siitä, johtaako incel-ideologia yksilöt väkivallan polulle, vai onko incel vain sisäsyntyisen väkivaltaisuuden kanavoija. Kenties väkivaltaisiin tekoihin ryhtyneitä inceleitäkin olisi luontevinta tarkastella huolta aiheuttavien henkilöiden viitekehuksesta – yksilöinä, jotka käyttävät ideologiaa validoimaan sisäisen kuohuntansa. Toisaalta omaksutun yhteisen identiteetin vaikutusta ei tule aliarvioida. Vertaisilta saatu tuki saa ihmisen ylittämään sen, mihin hän olisi yksilönä pystynyt – niin hyvässä kuin pahassa.

8 LOPPUSANAT

Tässä kappaleessa luodaan kriittinen silmäys tehtyyn opinnäytetyöhön. Pohdittavana ovat muun muassa tutkimuksen laatu, jota punnitaan luotettavuuden ja toistettavuuden arvioinnilla. Opinnäytetyötä tarkastellaan myös eettisten kysymysten näkökulmasta. Huomiota kiinnitetään myös raportoinnin ja opinnäytetyöprojektin sujuvuuteen. Lopuksi luodaan silmäys tulevaisuuteen ja pohditaan mahdollisia jatkotutkimusaiheita, joita tutkimuksen teemoista voitaisiin tehdä.

8.1 Tutkimuksen arviointia

Tutkimuksen luotettavuutta näkee usein tarkasteltavan reliabiliteetin ja validiuden funktiona. Laadullisen tutkimuksen kontekstissa korostuu kuitenkin erityisesti kokonaiskuva ja sisäinen logiikka – muodostaako tutkimus ehyen kokonaisuuden? (Anttila 2014.) Tutkimuksen luotettavuuden kriittisen arvioinnin kannalta on olennaista voida kyseenalaistaa tiedonhankintametodien ja tutkimuskysymysten välistä suhdetta. Toisin sanoen, vastaako tutkimuksella hankittu tieto määriteltyihin tutkimuskysymyksiin? Tämän opinnäytetyön luotettavuuden kannalta keskeinen kysymys on, pätevätkö kirjallisuuskatsauksessa käytetyt pääosin ulkomaiset artikkelit suomalaisessa kulttuuri- ja toimintaympäristössä. Toisaalta incel on kansainvälinen virtuaaliyhteisö, jonka jäseniä yhteen liittävät piirteet eivät ole sidoksissa valtioiden rajoihin. Tällä perusteella kirjallisuuskatsauksen tuloksia voitaneen pitää soveltuvina myös Suomessa vaikuttavien inceleiden keskuudessa.

Toisena opinnäytetyön luotettavuutta haastavana seikkana voidaan nähdä haastatteluaineiston kapeus. Toisaalta on syytä huomauttaa, että tämän tutkimuksellisen opinnäytetyön tarkoituksena ei ole tuottaa yleistettävää tietoa, vaan osallistua keskusteluun tarjoamalla perusteltu tarkastelunäkökulma vähän tutkittuun aiheeseen. Haastateltava työskentelee poliisiorganisaatiossa, ja vastasi haastatteluun omien työtehtävissä syntyneiden kokemustensa pohjalta. Vaikka hänen ei voitane katsoa käytävän koko poliisiorganisaation ääntä, hän on kuitenkin luotettava kertomaan oman näkemyksensä. Eräs pohdinnan aihe on, millaisia tuloksia useampi haastattelu olisi tuottanut.

Tuomi ja Sarajärvi (2018, 163) painottavat sisäistä johdonmukaisuutta eli koherenssia laadullisen tutkimuksen arvioinnissa. Heidän mukaansa (2018, 160) laadullisen tutkimuksen periaatteellisena lähtökohtana on tietynlainen tutkijalähtöisyys; hän tutkimusasetelman luojana ja tulkitsijana suodattaa aineiston omien yksilöllisten havaintojensa ja näkemystensä kautta, jolloin tutkimukseen jää väkisinkin niin sanottu astian maku. Lisäksi tulee huomioida opinnäytetyön sosiaalipsykologinen viitekehys: sosiaalipsykologia kuuluu yhteiskuntatieteisiin, ja sen avulla tutkitaan ihmisten välistä vuorovaikutusta ja sen säännönmukaisuuksia (Helkama et al. 2015, 12). Näin ollen se on perusluonteeltaan konstruktivistista eli ihmisten omilla tulkinnoillaan rakentamaa. Opinnäytetyöllä ei ole realistisia mahdollisuuksia tuottaa yhtä absoluuttista totuutta, eikä tätä ole tavoiteltukaan.

Opinnäytetyössä on pyritty soveltamaan Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2021) hyvää tieteellisiä käytäntöä. Tieteellisen tutkimuksen kriteereitä pyrittiin noudattamaan tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmien valinnassa sekä käyttämisessä. Käytännössä nämä huomioitiin esimerkiksi valikoimalla luotettavia lähdemateriaaleja, kiinnittämällä huomiota lähdeviittausten oikeellisuuteen ja alistamalla opinnäytetyö kriittiselle tarkastelulle. Toinen tärkeä eettinen aspekti on haastateltavan anonymiteetin turvaaminen. Haastattelunauhoite muun muassa poistettiin heti litteroinnin jälkeen ja haastateltavalle varattiin mahdollisuus tarkistaa hänen lausumiensa muotoilu työn lopullisessa versiossa.

Eräs keskeinen eettisen pohdinnan paikka on myös se, kehystetäänkö incel-yhteisö tutkimuksessa radikalisoivammaksi kuin se todellisuudessa on. Tätä on pyritty ehkäisemään korostamalla, etteivät ekstremistisesti ajattelevat ja väkivaltaisesti radikalisoituneet jäsenet määritä koko yhteisöä; aiheenrajaus huomioiden tilaa on pyritty antamaan myös kannattelevalle kuulumisen tunteelle, jota ryhmän tarjoama vertaistuki voi jäsenelleen tuottaa.

Opinnäytetyön rakenne koki monta muodonmuutosta ennen muovautumistaan lopulliseen muotoonsa. Erityisesti kirjallisuuskatsauksen tulosten jäsentely oli haastava ja aikaa vievä projekti, sillä aineisto oli mahdollista teemoitella useilla eri tavoilla. Aiheen rajausta oli kirkastettava itselleen, jottei opinnäytetyö lähtenyt liiaksi versomaan sivu-uomia pitkin persoonallisuuspsykologian tai viestintätieteiden suuntaan. Oli niin ikään vaikeata päästää irti aineiston työstämisestä ja uudelleenkirjoittamisesta ja todeta, että opinnäytetyö on nyt lopullisessa muodossaan.

Toinen haaste oli haastattelun järjestäminen; lopullisen haastateltavan löydyttyä haastattelu sujui varsin jouhevasti, mutta litterointi ja haastattelun pohjalta tehtyjen löydösten sanoittaminen vei aikansa. Nämä seikat heijastuivat myös aikataulutukseen, joskin opinnäytetyön tekemisessä mahdollisimman nopea läpivienti ei missään vaiheessa ollut tavoitteena. Onnistumisen määrittää ennemminkin se, kokeeko lukija saaneensa tutkimusaiheesta uutta tietoa ja uskottavasti perusteltuja näkemyksiä.

8.2 Uusia tutkimusaiheita

Tässä opinnäytetyössä inceliä on tarkasteltu yhteisötason kautta, mutta yksilöllisempi näkökulma mahdollistaisi toisenlaisen lähestymistavan. Esimerkiksi inceleille tyypillisten persoonallisuuspiirteiden tai mielenterveydellisten häiriöiden kartoittaminen voisi olla eräs mahdollinen tutkimusaihe – tosin tutkimusasetelman muodostaminen saattaa osoittautua haasteelliseksi. Profiloitinäkökulmaan liittyy myös eettisiä ongelmia: leimataanko tiettyjen piirteiden kasautuminen riskitekijäksi liian helposti, ja millaisia vaikutuksia leimaamisella on?

Aihetta voitaisiin myös lähestyä viestintään ja viharetorikkaan keskittyvästä näkökulmasta. Havainnointitutkimus esimerkiksi Ylilauta-forumin incel-aiheisilla keskustelulangoilla voisi tarjota kiinnostavia opinnäytetyömahdollisuuksia. Erityisesti black pill -teemaisten keskusteluiden kommenttien analysointi voisi tarjota kiinnostavan tutkimusaiheen: Kuinka yleistä on väkivaltaan yllyttäminen? Entä millaisella intensiteetillä yllyttämistä tapahtuu?

Ennalta estävän toiminnon näkökulmasta tehty opinnäytetyö puolestaan palvelisi poliisityön päämääriä. Viranomaisyhteistyön rajapintoja luotaava opinnäytetyö incel-väkivallan ennalta ehkäisystä tarjoaisi parhaimmillaan synergiaetuja ja käytännön hyötyä eri toimijoille. Kvantitatiivista tutkimusta voitaisiin puolestaan tehdä siitä, kuinka paljon incel näkyy poliisien työtehtävissä tai miten ilmiön tunnistettavuus vaihtelee esimerkiksi poliisilaitoksittain tai -yksiköittäin.

Tulevaisuus näyttää, millainen incel tulee olemaan esimerkiksi kymmenen vuoden päästä: manifestoituuko se Suomessakin näkyvästi väkivaltaisuuksina, kuivuuko virtuaalisyhteisö kasaan tai muutuuko inceleiden sosiaalinen identiteetti vähemmän radikaaliin suuntaan? Incel-ilmiön marginaalisuus tekee siitä haastavan tutkimuskohteen, mutta toisaalta aiheesta tehty vähäinen tutkimus tarjoaa mahdollisuuksia tuottaa uutta tietoa.

LÄHTEET

- Aholainen, Saara 2021: Viisi ihmistä Britanniassa ampunut mies sai aselupansa takaisin vasta heinä-kuussa – Oli jakanut netissä nais-vihamielisiä viestejä ja kertonut olevansa vastoin tahtoaan se-libaatissa. Helsingin Sanomat. 14.8.2021. <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000008193290.html>
- Anderson, Benedict 2007: Kuvitellut yhteisöt: nationalismin alkuperän ja leviämisen tarkastelua. Tampere, Vastapaino.
- Anttila, Pirkko 2014: Tutkimisen taito ja tiedonhankinta. Metodix. Elektroninen aineisto. Viitattu 10.4.2021. <https://metodix.fi/2014/05/17/anttila-pirkko-tutkimisen-taito-ja-tiedon-hankinta/#top>
- Baele, Stephane J. & Brace, Lewys & Coan, Travis G. 2019: From “Incel” to “Saint”: Analyzing the violent worldview behind the 2018 Toronto attack. *Terrorism and Political Violence*. 2.8.2019.
- Byerly, Carolyn M. 2020: Incels online reframing sexual violence, *The Communication Review*, 23:4, 290-308.
- Chang, Winnie 2020: The monstrous-feminine in the incel imagination: investigating the representation of women as “femoids” on /r/Braincels. *Feminist Media Studies*.
- Cottee, Simon 2021: Incel (E)motives: Resentment, Shame and Revenge. *Studies in Conflict and Terrorism*. 2/2021. 93–114.
- Della Porta, Donatella & Diani, Mario 2020: *Social Movements: An Introduction*. 3. painos. Hoboken, Wiley-Blackwell.
- Díaz, Pablo Castillo & Valji, Nahla 2019: Symbiosis of Misogyny and Violent Extremism: New Understandings and Policy Implications. *Journal of International Affairs*. Vol. 72, no.2. Dynamics of Global Feminism.
- Ging, Debbie 2019: Alphas, Betas, and Incels: Theorizing the Masculinities of the Manosphere. *Men and Masculinities*, Vol. 22(4) 638-657.
- Haastateltava 2022: Vanhempi konstaapeli Helsingin poliisilaitoksen ennalta estävän toiminnon yksiköstä. Haastattelu 9.2.2022.
- Hallituksen esitys 7/2021 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikoslain muuttamisesta.
- Helkama, Klaus & Myllyniemi, Rauni, & Liebkind, Karmela & Ruusuvuori, Johanna & Lönnqvist, Jan-Erik & Hankonen, Nelli & Mähönen, Tuuli Anna & Jasinskaja-Lahti, Inga & Lipponen, Jukka 2015: *Johdatus sosiaalipsykologiaan*. 10. painos. Keuruu, Edita.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2010: *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki, Gaudeamus Helsinki University Press.
- Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009: *Tutki ja kirjoita*. 15. painos. Hämeenlinna, Tammi.
- Hoffman, Bruce & Ware, Jacob & Shapiro, Ezra 2020: Assessing the Threat of Incel Violence. *Studies in Conflict & Terrorism* 43:7, 565-587.

- Hornsey, Matthew J. 2008: Social identity theory and self-categorization theory: A historical review. *Social and Personality Psychology Compass*, 2(1), 204-222.
- Jones, Callum & Trott, Verity & Wright, Scott 2019: Sluts and soyboys: MGTOW and the production of misogynistic online harassment. *New Media and Society*.
- Koomen, Willem & van der Pligt, Joop 2016: *The Psychology of Radicalization and Terrorism*. New York, Routledge.
- Kruglanski, Arie W. & Bélanger, Jocelyn J. & Gunaratna, Rohan 2019: *The Three Pillars of Radicalization. Needs, Narratives and Networks*. Oxford University Press.
- Kyllönen, Katri-Maaria 2020: "THE INCEL REBELLION HAS ALREADY BEGUN!" Diskurssianalyysi vihan oikeutuksen representaatioista Incels.co -palstan keskusteluissa. Lapin yliopisto. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Pro gradu -tutkielma.
- Labba, Farshad 2020: United by Rage, Self-Loathing and Male Supremacy: The Rise of the Incel Community. *Invoke* 5/2020. 16–26.
- Malkki, Leena & Sallamaa, Daniel & Saarinen, Juha & Eerola, Sami 2021: Ekstremistinen puhe verkossa ja uutismediassa. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2021:20. Elektroninen aineisto.
- McCauley, Clark & Moskalenko, Sophia 2008: Mechanisms of Political Radicalization: Pathways Toward Terrorism. *Terrorism and Political Violence*, 20:3.
- Metsämuuronen, Jari 2001. *Laadullisen tutkimuksen perusteet*. 2. painos. Helsinki, International Methelp.
- Morris, Edward, W. & Ratajczak, Kathleen 2019: *Critical Masculinity Studies and Research on Violence Against Women: An Assessment of Past Scholarship and Future Directions*. *Violence Against Women* 2019, Vol. 25(16).
- Munukka, Jenni & Simo, Ira 2020: *Incel-ilmiö. Dokumenttianalyysi tahdonvastaisesta selibaatista*. Metropolia-ammattikorkeakoulu. Kätilötyön koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- O'Malley, Roberta Liggett & Holt, Karen & Holt, Thomas J. 2020: An Exploration of the Involuntary Celibate (Incel) Subculture Online. *Journal of Interpersonal Violence*.
- Olheiser, Abby 2018: Inside the online world of 'Incels,' the dark corner of the Internet linked to the Toronto suspect. *The Washington Post*. 25.4.2018.
- Regehr, Kaitlyn 2020: In(ce)l doctination: How technologically facilitated misogyny moves violence off screens and on to streets. *New Media & Society*.
- Rodger, Elliot 2014: *My Twisted World. The Story of Elliot Rodger*. Elektroninen aineisto. Viitattu <https://www.documentcloud.org/documents/1173808-elliott-rodger-manifesto.html>
- Salminen, Ari 2011. Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyypeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Elektroninen aineisto. Viitattu 6.4.2021. https://www.univaasa.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-349-3.pdf

Salojärvi, Eero & Rantanen, Matti & Nieminen, Emilia & Juote, Alina & Hanhela, Heidi 2020. The "Incel" Phenomenon in the Digital Era - How Echo Chambers Have Fueled the Incel Movement. Computational Transformation of the Public Sphere: Theories and Case Studies. Faculty of Social Sciences, University of Helsinki. 194-210.

Scaptura, Maria N. & Boyle, Kaitlin M. 2020: Masculinity Treath, "Incel" Traits, and Violent Fantasies Among Heterosexual Men in the United States. *Feminist Criminology*. 3/2020. 278–298.

Sisäministeriö 2019: ENSKA. Poliisin ennalta estävän työn strategia 2019–2023. Sisäministeriön julkaisuja 2019:3. Elektroninen aineisto. Viitattu 10.5.2021. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161300/SM_3_19_ENSKA.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Sisäministeriö 2020: Väkivaltaisen ekstremismin tilannekatsaus 2020. Arvio väkivaltaisen ekstremismin tilanteesta Suomessa vuonna 2019 ja kehityksen suunta. Sisäministeriön julkaisuja 2020:8. Elektroninen aineisto. Viitattu 27.2.2021. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162174/SM_2020_08.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Southers, Erroll 2013: *Homegrown Violent Extremism*. Oxford, Elsevier.

Tajfel, Henri & Turner, John C. 1979: An integrative theory of intergroup conflict. In W. G. Austin & S. Worchel (Eds.), *The social psychology of intergroup relations* (pp. 33–47). Monterey, CA: Brooks/Cole.

Tomkinson, Sian & Harper, Tael & Attwell, Katie 2020: Confronting Incel: exploring possible policy responses to misogynistic violent extremism. *Australian Journal of Political Science*, 55:2. 152-169.

Tranchese, Alessia & Sugiura, Lisa 2021: "I Don't Hate All Women, Just Those Stuck-Up Bitches": How Incels and Mainstream Pornography Speak the Same Extreme Language of Misogyny. *Violence Against Women*.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2018: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Uudistettu laitos. Helsinki, Tammi.

Turner, John C., & Reynolds, Katherine J. 2001. The social identity perspective in intergroup relations: Theories, themes, and controversies. *Blackwell handbook of social psychology: Intergroup processes*, 4, 133–152.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2021: Hyvä tieteellinen käytäntö (HKT). Viitattu 22.4.2022. Luettavissa: <https://tenk.fi/fi/tiedevilppi/hyva-tieteellinen-kaytanta-hkt>

Van Brunt, Brian & Taylor, Chris 2021: *Understanding and Treating Incels. Case Studies, Guidance, and Treatment of Violence Risk in the Involuntary Celibate Community*. New York, Routledge.

Van Valkenburgh, Shawn, P. 2018: *Digesting the Red Pill: Masculinity and Neoliberalism in the Manosphere*. *Men and Masculinities*.

Witt, Taisto 2020: 'If I cannot have it, i will do everything i can to destroy it.' The canonization of Elliot Rodger: 'Incel' masculinities, secular sainthood, and justifications of ideological violence. *Social identities* VOL. 26, NO. 5. 675–689.

LIITE 1

Teemahaastattelun teemat ja tutkimuskysymykset:

- **Incel ideologiana**
- Onko arvioita incel-ideologian ilmaantuvuudesta Suomessa?
- Onko suomalaisella incel-yhteisöllä yhtymäkohtia (samankaltaisuudet tai yhteenliittymät) muihin ääri-ideologioihin?
- Mitkä ovat huolestuttavimmat elementit incel-ideologiassa?
- **Incel uhkakuvana**
- Onko incel ollut vaikuttimena Suomessa tehdyissä väkivallanteoissa?
- Tunnustetaanko incel poliisiorganisaatiossa ja olisiko sen tunnistaminen tärkeää?
- Herättääkö incel huolta Helsingin poliisilaitoksella?
- Millä keinoin incel-motivoituneita väkivallantekoja voidaan ennaltaehkäistä?
- Voiko inceliä tarkastella terrorismina tai ääriliikkeenä?